

Niina Laitonen

OPINNÄYTETYÖ
MINUKSI JOS MUUTTUISIN

Kuvataide

2017

Master tutkinto

MINUKSI JOS MUUTTUISIN

Laitonen, Niina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Kesäkuu 2017
Sivumäärä: 43
Liitteitä: 2

Asiasanat: luonto, minuus, symboli, kasvatus, taiteilijaidentiteetti, taiteilijuus

Opinnäytetyönä toteutettu oman taiteilijaidentiteetin etsintään ja löytämiseen keskitynyt tutkimus. Taiteilijuuden löytämisen halun heräämisestä ja tästä seuranneesta lopputuloksesta joista konkreettisimpana tehdyt maalaukset. Pohdintaa lapsuuden ja kasvatuksen tuomasta merkityksestä minuuden rakentumiseen sekä koko elämän ajan rinnalla kulkeneen luonnon tärkeydestä tulevaisuudessa tehtävissä teoksissa. Opinnäytetyönä toteutettu maalaussarja toteutettiin sekatekniikalla koostuen kolmesta teoksesta. Aihemaailma rakentui etsinnän ja löytämisen seurauksena, omien muistikuvien tuotoksina, jotka teoksissa esitellään symbolisin keinoin.

Prosessin kautta oma taiteellinen tuotanto on saanut uusia näkökulmia ja itselle ominainen työskentelytapa alkoi löytyä. Ristiriitaisuus graafisen luonnosmaisena ja nopean työskentelytavan muuttaminen syventävään ja oman tulkinnan kuvaavaan maalaamiseen ovat kirjallisen tuotoksen ohella pakottaneet pois vanhasta opitusta kaavasta. Läpikäyty prosessi on ollut tärkeä oman taiteellisen tulkinnan ja ilmaisutavan löytymiselle sekä omassa taiteilijuudessa eteenpäin pääsemiselle. Tavan ja ilmaisukeinon löydyttyä taustalla kulkenut luonto on tullut nykyisiä ja tulevia teoksia yhdistäväksi teemaksi.

Koulutuksen aikana käydyt keskustelut ja pohdinnat sekä omien ajatusten ylös kirjaaminen toimivat alkuunsaattajana sekä tukena prosessin aikana. Luonnonläheisyyden tarjoama voimaantuminen sekä lapsuuden aikaiset muistot antoivat aiheen tehdyille maalauksille. Liian selittävää kerrontaa välttämällä maalaukset toteutettiin symbolisesti, jossa tietyt elementit kuvastivat kerrottua tarinaa. Prosessin tuloksena valmistui kolme maalausta. Alkuperäinen suunnitelma kattoi viisi maalausta, joista kaksi karsiutui myöhemmälle ajankohdalle toteutettaviksi teossarjaan sopimattoman luonteensa vuoksi. Teokset tuodaan julkisiksi heinäkuussa 2017 Forssan museolla.

Opinnäytetyön aikana läpikäyty prosessi pakotti astumaan mukavuusalueelta ulos ja miettimään oman taiteilijuuden tarkoitusta ja tärkeyttä elämälle. Tämän työn seurauksena uudenlainen katsantokanta on antanut itseluottamusta erilaisen aihemaailman esittelyyn sekä omien ajatusten julkituomiseen taiteen keinoin. Ennen kaikkea prosessi avasi uuden keinon itsensä ilmaisuun sekä antoi selkeän ja yhteneväisen linjan joka linkittää tulevaisuudessa tehdyt työt toisiinsa, ilmaisukeinojen erilaisuudesta riippumatta.

CHANGING INTO ME

Laitonen, Niina
Satakunta University of Applied Sciences
Arts Education Programme
June 2017
Number of pages: 43
Attachments: 2

Keywords: nature, sense of self, symbol, upbringing, artistic identity, being an artist

This thesis is a study based around the search for and discovery of an artistic identity. It talks about the awakening of the desire to find one's own sense of being an artist and about the results manifested in paintings. It ponders over the significance of childhood and upbringing in the construction of a sense of self, and over the importance of a lifelong relationship with nature in future works of art. The series of three paintings, that were a part of the degree work, were created using mixed media. The topics of the paintings were a result of search and discovery, memories, which are represented by symbols in the paintings.

Through this process, the artist has gained new insights into her own artistic production and has begun to find her own method of working. The conflict involved in changing a sketchy and quick way of working into a deeper and more interpretive way of painting has, along with the written work, forced the artist out of her comfort zone. This process has been important for the discovery of the artist's own means of artistic interpretation and expression and for moving forwards in being an artist. After a way of expression was found, nature, which has always been in the background, has become the thematic link between current and future paintings.

The conversations, ponderings, and the writing down of thoughts during training have been both the catalyst and the support for this process. Both the empowerment offered by the closeness of nature and childhood memories provided the topics for the paintings. Avoiding an overly narrative approach, the paintings were created with symbols, in which certain elements reflected the story that was being told. The result of this process were three paintings. The original collection comprised five paintings, but the creation two of them was moved to a later point in time, as they didn't fit the series. The paintings will be displayed in public in July 2017 at the museum of Forssa.

During this process, it was necessary for the artist to step outside her comfort zone and think about the meaning of being an artist and its importance to life. The resulting new viewpoint has given the artist confidence to portray different topics and to bring forward the artist's own thoughts through artistic means. Most of all, the process has opened up a new means of self-expression and has given a clear and concise line, which links future artworks together, regardless of their different means of expression.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI.....	7
2.1	Vapaudesta ja tyhjyydestä nouseva	7
2.2	Elämäni sidottu.....	10
2.3	Pinnalta syvimpiin syvänteisiin	13
3	OPINNÄYTETYÖNI PROSESSI	16
3.1	Pelistä paloiksi	18
3.1.1	Kuvan synnystä	18
3.1.2	Naamioitu yhteys.....	20
3.1.3	Taideluonto ja luontotaide	22
3.1.4	Pelosta ja kaipuusta	26
3.1.5	Symbolin suoja	31
3.2	Oman minuuden tuottaja.....	32
3.3	Ruokkiva taiteilijuus	33
4	OPINNÄYTETYÖN LOPPUANALYYSI.....	35
5	POHDINTA, LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI.....	36
	LÄHTEET.....	41
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyönä toteuttamani maalaussarja syntyi prosessista, jonka elämän yksi pyhäkki on minussa laukaissut. Valinnat joita olen tehnyt tai jättänyt tekemättä. Paikalleen pysähtynyt, stabiili tilanne jonka tapahtumaketju on katkaissut ja töytäissyt liikkeelle. Talviuni joka päättyi. Prosessi herätti minut löytämään polun omaan taiteilijuu-teeni. Aloittaessani prosessia en tarkalleen tiennyt mitä etsin tai tulen löytämään. Sain kuitenkin enemmän kuin kuvittelin, pääsin taiteilijana eteenpäin tilasta, josta oli jo tullut pysyväistila. En voinut uskoa kuinka paljon taiteelle itsensä antaneena se vaikuttaa myös kokonaisvaltaisesti minuuteen. Löytäessäni suunnan, tiedän, kuka olen taiteilijana ja ihmisenä. Minä olen se, joka tekee minun taiteeni. Haluan, kaipaan ja tarvitsen sitä. Muulta elämältä jääneet tyhjät tilat eivät täyttäneet sitä tarvetta jonka taiteeni tarvitsi ja siksi en kyennyt sitä löytämään. Luulin että sitä ei ole, kunnes luovutin ja se löysi minut. ”Se”. Se osuus minusta jota ilman olin vajavainen.

Sysäys, väsymyksen uuvuttavan tilan rikkoja, oli sade. Kuljin takapihan puistossa koirien kanssa sateessa, niin kuin koko kesän olin tehnyt. Pitkän talven jälkeen tullut auringoton kesä oli kuin suolaa haavoille. Niille haavoille jotka tuntuivat peittävän kehoni jo kokonaisuudessaan. Kuitenkin minua henkisesti syövyttävä sade sai vastavasti Luonnon heräämään, enkä ollut koskaan nähnyt kotopuistoamme niin elinvoimaisena. Olin mykistynyt vehreydestä jonka sade oli aiheuttanut ennen niin karuun puistoomme. Kuinka minua niin kuluttava, oli luonnolle niin voimauttava, enkö minä ollut osa luontoa?

Tekemäni teokset rakentuivat pala palalta symbolisesti kuvastamaan muistoja ja mielikuviani. Palasin ajatuksissani lapsuuteeni ja mietin tehtyjä päätöksiä, valintoja ja ratkaisuja, joiden pohjalta aiheet maalauksiini syntyivät. Teossarjan asetan esille Forssan museolle heinäkuussa 2017.

Kuva 1. Maalaussarjani ensimmäinen tussiluonnos kesältä 2016

Miettiessäni lapsuusaikoja, mietin myös aikaa, jolloin valmistuin kuvataiteilijaksi. Kuvassa 1 näkyvä hahmo sai sen aikaisesta teoksesta (kuva 2) alkunsa ja toimii sarjani ensimmäisenä luonnoksena. Luulenkin, että kuvataiteilijaksi valmistuessani olin aloittamassa jotain, jonka varomattomana hävitin. Toivoin prosessia aloittaessani, että en hukuttaisi sitä mitä löydän, pakottaisi sitä johonkin mihin se ei taivu tai että en jäisi löydettyyn tunteeseen.

Lopputyöni kirjalliselle osuudelle annoin nimen ”Minuksi jos muuttuisin”, kiteyttääkseeni sillä prosessille määrittelemäni toiveen. Kerron pohdinnastani Luonnon ja taiteilijuuteni merkityksestä minuuteni rakentumiseen, joita koen etsineeni valmistumises-tani saakka. Tämän prosessin kautta olen saanut jotain takaisin ja löytänyt jotain uutta. Tästä esimerkkinä Luonto joka muovautui ja laajensi merkitystään prosessissa.

Luonto, kuten omat koirani, naapurin kissat, ratsastamani hevoset, lapsuuteni viljapelot tai tämän hetken takapihan puisto, ovat, minun sitä sen suuremmin tiedostamatta, kyseenalaistaneet ajatukseni niistä. Käyn hienovaraista keskustelua Luonnon kanssa. Filosofisen keskustelun lailla Luonto on ohjannut minut miettimään omaa paikkaani ja olemassaoloani sekä sen tuomaa taakkaa. Olemme keskustelleet erilaisten tahtotilojen vaikutuksesta sekä niiden vaikuttamattomuudesta. Luontoa ei voi pakottaa keskusteluun. Koska keskustelujemme alussa en ymmärtänyt olla hienotunteisempi, huomasin joutuvani useasti katumaan sanojani. Naiivin itsevarmana lähtiessäni keskusteluun

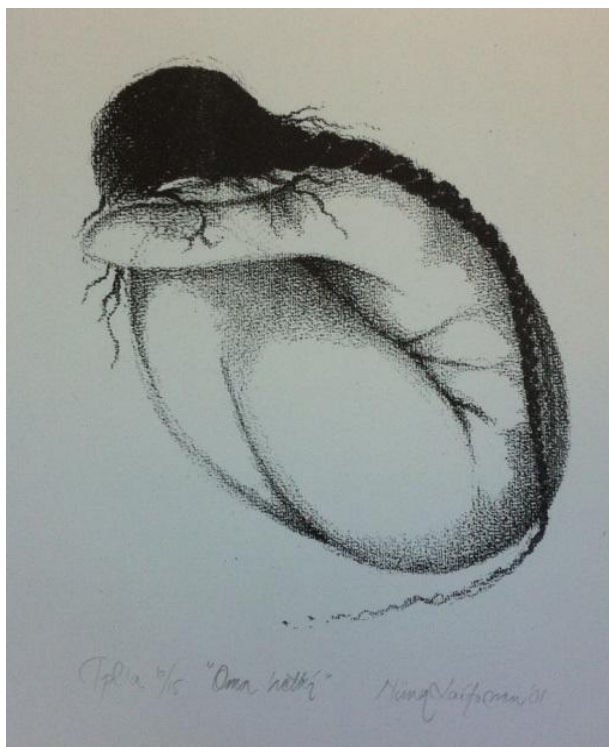
huomasin nopeasti puutteeni sekä keskusteluni yksinkertaisuuden, jota en kuitenkaan kyennyt korjaamaan. Koskaan keskustelu ei kuitenkaan kääntynyt minua syyttäväksi tai toruvaksi, aina huomasin itse virheeni, kun aika oli kypsä. Usein Luonnon kanssa keskustelu oli niin hienosyistä, etten huomannut edes keskustelevani, ennen kuin se oli jo käyty.

Pitkän kangertelun jälkeen aloin löytää keskusteluun oikeita sanoja, jotka Luonto otti äidillisesti vastaan, palauttaen lauseeni jälleen kysymyksiin. Miksi olinkaan niin kauan hakenut niitä juuri oikeita sanoja, peläten niin paljon epäonnistumista? Unohtaessani hetkeksi epäonnistumiseni ja hiljaisuuden kautta yrittäessäni löytää vastauksia, kerraten kysymyksiä, kunnes tunsin tätä kautta löytäväni tieni takaisin keskusteluun. Koin tehneeni oikeita ratkaisuja. Vieläkin olen usein sanoja vailla, Luonnon kuitenkaan minua tästä rankaisematta.

Samankaltaisuutta koin oman taiteilijuuteni kanssa. Väkipakolla yrittämällä en onnistunut. Minulla oli taito ja tahto, mutta ei sitä mitä halusin sanoa. Sama kuin keskustelu Luonnon kanssa, kun riisuin aseeni, sain mitä halusin. Saman tein taiteeni kohdalla, luovuin väkipakolla yrittämisestä löytääkseni sen taas uudestaan. Kun hetki oli minulle oikea, en tuntenut luovuttavani, ainoastaan kuuntelevani. Hetki hiljaisuutta pysäytti kuin hetken sadasosa ennen uutta hengähdystä keuhkojani täyttääkseni.

2 OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI

2.1 Vapaudesta ja tyhjyydestä nouseva

Kuva 2. Maalaussarjani lähtökohtateos. Litografia ”Oma hetki” vuodelta 2001

Kuvassa 2 (teos vuodelta 2001, josta kuva 1 sai innoituksensa) esiintyvä hahmo oli näyttelyssä vieraileville arvoitus, jopa ahdistava. Nuorena, juuri valmistuneena taiteilijana en osannut arvioida ihmisten reaktiota esittelemiini teoksiin. Odotin elävää keskustelua taiteilijan elämästä ja tulkinnasta, tarinaa teosten takana. Päädyinkin perustelemaan ja puolustamaan seinälle ripustettuja kuvia. Jo se, että maalasin hahmoja maan sisään lepäämään, sai ihmiset ihmettelemään aihevalintojani. Näin vain itseni niin henkisesti väsyneenä, että mietin talviunille lämpimään maahan painautuvia ihmisiä elvytystä hakevina hahmoina, jotka levänneinä karhun lailla heräävät keväisen auringon säteisiin. En kertaakaan ajatellut maan lämpöön maalaamieni hahmojen yhteyttä kuolemaan. Kaikki muut näkivät ne niin. Kuvassa 2 oleva hahmo on itseensä kääpertynyt ja kasvonsa peittänyt, koin ehkä väsymyksessäni tarvetta lepoon myös ihmisistä. Toiset ihmiset herättävät halua kääntyä pois katsomattakaan taakse. Pakenin näitä ihmisiä. Saattaa olla, että olen paennut siitä asti. Aloin piirtää erilaisia kuvia. Kukaan ei kyseenalaistanut, eikä tarvinnut perustella. Tuudittauduin tähän tunteeseen.

Piirtäessäni hahmoa kuvassa 1 mietin sopivaa viitettä johonkin eläimeen ja päädyin lintuun sen selkeän ja helpon symboliikan ansiosta liitettynä vapauteen, mutta myös

ajatusleikin ansiosta, jota kateuksissani mietin syksyisin lintujen pois muuttaessa. Toivoisin pakenevani lintujen lailla talven kylmää ja pimeyttä. Samainen lintuaihe toistuu kaikissa teoksissa.

Mietin pitkään myös muita eläimiä. Aluksi kuvassa 1 oli tarkoitus olla ainoastaan viitteet lintuun, mutta kuvan eläessä hahmon varjoksi on lintujen sijasta tulleet koirat. Koira, inhimillistettynä, luulee olevansa ihmisen kaltainen, taitoa siihen kuitenkin omaamatta ja hukkaa taidon olla koira. Laji, suurella miellyttämisen tarpeellaan, kadottaa tietynlaiset alkukantaiset juurensa oman lajin käyttäytymiseen ja näin ollen luuleekin olevansa joku muu. Koirakuiskaajaksi nimetty Cesar Millan puhuu koirien ongelmista, epätasapainosta, jotka inhimillistämällä koiria luomme niille. Negatiivisina tapoina yrittää sopeutua maailmaan. Ajattelemme koirien parasta ja yritämme antaa niille kaiken, jota luulemme ihmisinä niiden kaipaavan. Tämä johtaa siihen, että teemme hallaa koirien psyykelle kohtelemalla niitä ihmisinä (Cesar Millan 2006, 143). Aloittavana taiteilijana näen itseni kuin epätasapainoon joutuneena, liialla miellyttämisellä polkunsu hukanneena ja liialla naiiviudella edes sen hukkumista nähneenä. Todellisuuden kylmän käden läimäytettyä kesti kauan kääntää toista poskea.

Nuorena alkavana taiteilijana, on kysymysten äärellä, miellyttääkö tarjotulla polulla vai perusteleeko ja puolustaa toisenlaista valittua polkua? Toisille se on heti selvää, toisille se tulee ajan kanssa. Helpommalta tuntuva valinta voi kuitenkin päätyä vaikeimmaksi. Mitä enemmän aikaa itsellä kului, tehdyt valinnat muuttuivat koko ajan vaikeammiksi, enkä tainnut edes nähdä niitä. Huomasin vaipuneeni tietynlaiseen eskapismiin kääntäessäni katsettani pois tehdyistä valinnoista. Lamaannuttaen samalla itseni uusien mahdollisuuksien näkemiseltä, uuden valinnan tekemiseltä. Tehdessäni valintojani, koen tietynlaisen vapaan luovuuden tällöin hukkuneen.

Moni taiteilija tasapainoilee samojen kysymysten äärellä ja kuvataiteilija Tarja Pitkän-Walter onkin mielestäni hyvin kiteyttänyt sen tunteen tässä väitöskirjansa kappaleessa: ”Sitä kelluu kuin haaleassa vedessä, merkityksettömyydessä, tyhjyydessä, loputtomassa väsymyksessä - kuin jousi, josta jännite on poissa. Asioiden merkitykset ja yhteydet ovat valuneet ankeuteen, energiattomuuteen, haluttomuuteen. Sitten tulee tyytymättömyys, kangerrus, vaatimus. Sitä tarttuu kuin oljenkorteen, johonkin, mikä

vähänkin tuntuisi mielekkäältä, aloittaa jotain teosta. Ja vähitellen löytyy halu. Se täytyy heti kiinnittää materiaaliin, muutoin se katoaa. Se katoaa joka tapauksessa - löytyäkseen taas uudelleen, hävitäkseen taas. Tässä edestakaisessa liikkeessä palaa jälleen usko asioiden mielekkyyteen. Palaa jälleen se, jota voin nimittää minäksi.” (Tarja Pitkänen-Walter 2006, 20.). Hän kertoo kappaleessaan uuden taiteellisen prosessin aloittamisesta, minun kohdallani sitä voi verrata taiteellisen identiteetin löytämiseen.

Opinnäytetyöni on prosessi, retrospektiivinen katsaus elämääni. Palaan katsojana muistoihini analysoiden, miten kyseiset tapahtumat ovat tehneet minusta sen, mitä olen. Lopputuloksen kuvaan minulle läheisen luonnon kautta. Näin ollen haluan opinnäytetyössäni pohtia myös omaa suhdettani luontoon, lapsuuteni muistojen kautta, tuottaen samalla introspektiivisen lopputuloksen.

2.2 Elämääni sidottu

Tekemäni työ sitoutuu työelämään tuodessani teokset julkisiksi; työstämäni teokset tullaan asettamaan näytteille Forssan Museoon heinäkuussa 2017. Tarkoitus on tulevaisuudessa esitellä teokset näyttelyssä useammassa kohteessa. Teokset toteutetaan omassa siihen tarkoitettussa työtilassa, omalla kotipaikkakunnallani Forssassa.

Minulla on ennen kuvataiteilijaksi opiskelua tekstiiliartesaanin ja ompelijan tutkinnot. Tutkinnot antoivat pohjaa materiaalituntemukseen, mutta muuten ovat jääneet taustalalle. Kuvataiteilijan pätevyyden saatuani yritin jonkin verran yhdistää aiempia sekä nykyisiä oppejani ja päädyinkin painamaan kangasta ja vaatteita, omilla suunnittelemillani kuvilla. Ongelmana minulla on vuosien saatossa ollutkin se, että en ole osannut tarpeeksi hyvin määritellä olenko käsityöläinen vai taiteilija. Toiset eivät näe asiassa mahdollisesti ongelmaa, mutta minulle se selkeästi oli. Tunsin että en saanut mitään valmista, kaikki oli jollain lailla kokeellista. Kutsuttiin sitä sitten ns. taiteeksi tai käsityöksi. Kädenjälki mitä töihini jätin oli tarkkaa ja siistiä mutta se into ja halu työstä puuttui. Kovin tunsin yrittäväni mutta yritinkö sitten kuitenkin. Liikaa kuuntelin aiheesta turhanpäiväisiä neuvoja ja mielipiteitä.

Jälkeenpäin miettiessäni sitä puuhailua, mitä mainitsemieni töiden eteen tein, en voi syyttää itseäni. Voin kertoa yrityksestä, missä sydän ei ollut mukana, ja se ei ollut minun tieni. Käsityöläisyyteen miellän omalla kohdallani aina jonkinlaiset sarjatuotannon tai kotikutoisuuden ajatuksen, ja jonkinlaisen lukituksen käytäntöön. Taidetta, sen enempää parempana tai pyhempänä jalustalle nostettavana, koen enemmän ajatuksena ja tunteena, joka kerrotaan katsojalle esimerkiksi minun tapauksessani kuvana. Se että pyrin tehokkaasti tuottamaan jotain omaa, ajatuksen kustannuksella, palautti minut takaisin miettimään omaa taiteellista identiteettiäni ja sitä, onko se edes olemassa.

Olen miettinyt kulkemaani koulutusten tietä ja mikä onkin minulle ollut ominta, on se ollut aina sidottuna käytäntöön. Luulin, että se on se, mihin pyrkii. Tätä kautta olisin perustellut itselleni (ja ehkä myös muille) että kulkemani polku on ollut tarpeellinen ja oikea. Aloitin käsityöläisenä kokeilujen kautta (tekniikat, materiaalit) ja huomasin, etten ole oikeastaan päässyt irti tästä kokeellisuudesta. Kaikki tekemäni on ollut jonkinlaista kokeilua. Koen hyväksi tutkimisen ja uutta pelkäämättömyyden, mutta olenko aina pelännyt oikeasti tehdä jotain omaksi työksi todennettua? Onko aina ollut helpompi sanoa tekevänsä jotain kokeellista kuin jotain todellista jonka takana seistä? Olenko aina pelännyt tehdä jotain harkittua, suunniteltua ja syventymiseen vaativaa? Uusi ja hetkellinen on viekoitteleva ja kiehtova, mutta kaikkensa itsestään antanut mielihalut tyydyttävä. Viekoitteleva ja kiehtova hetkellisyys on houkutelut ajatukseni etsivään hapuiluun ja tyytymättömyyteen. Pettymys ja tyytymättömyys minuun itseäni taiteilijana on pitänyt minua otteessaan, kuristaen. Pettymyksen ollessa suuri, on tiukentava, kuristava ote lähes hengettömäksi tekevä. Omat odotukset ja niihin vastaimattomuus kalvaa ja nakertaa, syö ja kasvaa. On kuin jäihin putoava ja jään liukkaita reunoja hapuileva, paleleva.

Palaan usein siihen ajatukseen mielihyvystä, jonka valmiiksi saatu, onnistunut teos aikaansaa. Onko se ollut todellinen, koska teos ei todellisuudessa ole yhtään minun näköiseni? Jonkinlaisella tavalla koen valehdelleeni ja kerjänneeni kehuja. Kun olen saanut teokset valmiiksi, asetellut ne esille ja saanut kehuja, olen tylsistynyt. Turhautunut

ihmisiin jotka juuri tekivät sen, jota heiltä odotin. Olenko minä epäonnistunut taiteilijana vai kävijä katsojana? Ensin syytin katsojaa, kunnes huomasin, etten antanut teoksiin mitään itsestäni. Pakotin heidät kehumaan vain esille laitettua kuvaa.

Opinnäytetyönä toteuttamani teokset ovat ensimmäisiä maalauksia, jotka poikkeavat aiemmista töistäni. Ne ovat sidottu minuun. Intuition kautta mieleeni tulleet aiheet ovat niitä prosessoidessani löytäneet linkkejä todelliseen elämään. Ensin aiheet pyörivät mielessäni ja yritin asetella niitä mielessäni maalaukseen. Niin olin tehnyt aiemminkin. Se tuntui jälleen valheelliselta ja teennäiseltä, päälle liimatuilta kuvilta. Annoin asian olla ja keskityin pelkkiin aiheisiin. Jonkin ajan kuluessa mieleni alkoi rakentaa aiheilla kuvaa, joka kertoi lapsuudestani. Teoksista tuli kertomus. Näiden teosten kautta koenkin yhdistäväni entisen ja nykyisen.

Valheellinen ja teennäinen, on asia, jota taiteilijana olen paljon miettinyt. Miten tietynlaiset ääriolot edustavat valheellisuutta. Toiset tekevät kauniita kuvia ja kerjäävät kehuja, toiset ihmisiä tahallisesti järkyttäviä saadakseen huomiota. Itse olen tehnyt molempia, tahattomasti kuin myös tahallisesti. Mikä on tuo yhteiskunnan luoma taiteilijuus, joka ajaa minua siihen? Näkyvyyden kerjäämiseen. Yhteiskunta myös paljolti kehuilla tai kauhistelulla ja kääntää katseensa minuun. Miksi en siis sortuisi siihen? Toistaisi sitä mitä pyydetään? Se valkoinen valhe, se on se syy. Se tunne ei kestä tai sitä ei kykene jatkamaan. Taiteesta on myös itse saatava jotain, että kykenee jatkamaan.

Palaan prosessissani alkuun, lapsuuteeni ja kuinka kaikki alkoi rakentua. Tulevaisuuden, opinnäytetyön jälkeiset teokset, jatkavat aloittamaani aihetta, siirtyen omasta elämästäni yleisesti ihmisen sekä luonnon yhteyteen. Ihminen on osa luontoa mutta luonto ei ole kovinkaan paljon enää osa ihmistä. Tämä on aihe, joka kiehtoo minua.

Tulevaisuudessa panostan enemmän oman taiteeni eteenpäin viemiseen ja esille tuomiseen. Olen myös sisäistänyt tarpeeni oman luovan työn ilmaisuun, jonka kokoaikaiseen työnkuvaan yritän pyrkiä.

2.3 Pinnalta syvimpiin syvänteisiin

Kirjallinen opinnäytetyöni on teosteni ja taiteilijuuteni teoreettista taustaa avaava laadullinen oman työskentelyni lähtökohtien tutkielma. Projekti, jonka avulla tutustun itseeni, ammatillisuuteeni ja ammatti-identiteettiini. Käytän havainnoinnin kautta keräämääni tietoa taiteeni kehittämiseen ja itseni taiteilijana reflektointiin. Edellytys tämän onnistumiselle on kyky ja halu introspektioon, omien mielenliikkeiden seuraamiseen ja kyky ja halu ilmaista kokemuksiani. Toimiessani sekä tutkijana että tutkittavana minun on luotava tila, jolla liikkua tutkimuksellisella näyttämöllä ymmärryksen saavuttamiseksi (Latomaa 2005, 80).

Kirjallinen opinnäytetyöni on ennen kaikkea oman taiteeni tutkimusta. Professori Inkeri Savan mielestä taiteen tutkimus on tieteen rinnalla kulkeva todellisuuden muoto, joka johtaa ihmistä syvempään ymmärrykseen maailmasta (Pirkko Anttila 2005, 11; Inkeri Sava 1998, 103-110). ”Taiteeseen perustuva ja taiteen keinoin tapahtuva tietäminen on tietämistä aistisuuden, havainnon, kognition, tunteen ja toiminnan persoonallisessa merkityskokonaisuudessa” (Pirkko Anttila 2005, 11; Inkeri Sava 1998, 103-110; Hämäläinen 2003, 62). Tutkimus johdattaa löytämään vastauksia siihen, miten taidetta ilmaisumuotona ja ilmaisun välineenä tulisi tulkita (Anttila 2005, 12). ”Tarve teoretisoida, analysoida ja manifestoida omaa ajattelua suhteessa taiteen traditioon, filosofiaan sekä kuvallisiin ongelmiin on osa kuvataiteen perinnettä” (Pirkko Anttila 2005, 12; Satu Kiljunen 2001, 20). Professori Pirkko Anttila onkin sanonut että: ”Tutkiva luova toiminta on ainakin pienessä mittakaavassa aina kuulunut taiteilijan työhön” (Pirkko Anttila 2005, 11). Tunnistan tutkimuksellisen työn teon taiteen puolesta, pohjustamaan ja vahvistamaan. En ole luontaista pohdintaan taipuvaisuuttani oikeastaan osannut hyödyntää, vaan useimmat teokseni ovat jääneet pinnallisiksi ja irrallisiksi ajatuksistani.

Lopputyön aiheen päätettyäni, kaikki tuntui yksinkertaiselta ja helpolta. Aihe on tärkeä oman taiteilijaidentiteettiini kehitykselle ja koska aihe on sidottu minuuteen, luonnollisesti ajatus palasi lapsuuden mielikuviin, sinne, mistä kaikki alkaa. Kun kerroin ystäväilleni mitä olen tekemässä ja kirjoittamassa, se oli helppoa. Kerroin, ja vastailin siitä seuranneisiin kysymyksiin. Kukaan ei kuitenkaan missään vaiheessa, luultavasti

omasta viitteellisestä asioiden ilmentämisestä johtuen, uskaltaneet tarkemmin kysyä niitä vaikeita kysymyksiä. Sellaisia kysymyksiä, joita ei koskaan enempää oikeastaan edes mieti, ei ehkä itsekään kuten: ”Kuka tai millainen lapsena olit?”, ”miltä se tuntui?”, ”millaisia vanhempasi olivat?”, ”oliko lapsuutesi onnellinen?”. Se tuntuisi ehkä tungettelevalta ja kyseenalaistavalta. Voiko lapsuuttaan tai vanhempiensa vanhemmuutta kyseenalaistaa, koska niiden kulun muuttamiseen on täysin kykenemätön. Monesti lapsuuteen ei edes palata, muuta kuin jossain pullantuoksuisissa muistoissa tai traumaattisissa kokemuksissa. Minulla ei ole oikeastaan kumpaakaan, joten miksi sinne palaisin. Miksi miettiä elämänvaihetta, jossa olet vain matkustaja junassa, jossa pysäkit on valittu ja määränpää tiedossa? Ehkäpä juuri siksi, koska se ei mennytkään ihan niin.

Lapsuuteeni kuuluu pettymyksiä, syyttelyä, odotuksia, vihaa, väsymystä, häpeää ja yksinäisyyttä. Kuitenkin kun mietin lapsuuttani, mietin lämpimiä kesäpäiviä viljapellossa. Hymyilevä äiti laittamassa pyykkejä ulos kuivamaan ja sisko sisällä lukemassa. Isä tiedostettuna olemuksena taustalla. Sama muisto toistuu aina silmissäni lapsuuttani miettiessäni. Muistan itkeneeni muuttaessamme kyseisestä paikasta pois, vaikka se edustaakin yksinäisyyttä ja jännitteitä enemmän kuin muut ”kotini”. Muutimme useasti, mutta tämä paikka oli ainut, jonka vuoksi surin pitkään. Nyt lapsuudenkotiani sanan virallisessa merkityksessä miettiessäni, ensimmäisenä lapsuudestani muistan nimenomaan viljapeltojen tuoksun. Tänä päivänäkin vielä sen samaisen tuoksun vaikutus on niin suuri, että hetkellisesti haluaisin palata siihen alkuperäiseen hetkeen, jolloin tunsin sen ensimmäisen kerran. Se tuottaa mielihyvää ja vie hetkeksi pois sen hetkestä tilanteesta, vaikkakin hyvästäkin sellaisesta. Tuoksu laukaisee alitajuisen muiston ihollani ja lihaksissani, tarpeesta juoksenteluun viljapelolla. Lapsena se oli mahdollista, vaikkakin viljelijöiden toimesta kiellettyä, mutta silloin vilja kasvoi vielä niin korkeaksi, että se melkein kokonaisuudessaan peitti minut riveihinsä. Sitä vapauden tunnetta kaiketi alitajuisesti aina haen elämääni ja koenkin tätä kautta suurta tarvetta luonnon läheisyyteen takaisin. Siellä olen tuntenut kuitenkin itseni aina omimmaksi.

Muutimme viljapeltojen luota äitini ja siskoni kanssa uuteen kotiimme, jossa suuremmat jännitteet olivat vähäksi aikaa poissa. Nyt lopputyöprosessini aikana lapsuuteeni palatessani olen miettinyt kahden ihmisen yhteensopimattomuutta ja siitä yhteen pa-

laamisen pakottavasta voimasta, mitä se oikein on. Onko se ihmisille luotu sadomasokistinen luonne, joka pakottaa valitsemaan helpoimmalta vaikuttavan lopputuloksen, pysyvemmän sijasta. Olenko itse tehnyt tätä samaa omien valintojeni kohdalla? Olisinko löytänyt taiteilijuuteni aiemmin, jos en olisi kuiskaillut sille katteettomia lupauksia ja petettyjä suunnitelmia? Yhteen palaamisen voima pakottikin pian perheemme jälleen samaan tilaan.

Keskustellessani ystäväieni kanssa lapsuudenkodista mietin aina omaa ”kotiani”. Missään asuttamassani talossa ei ole kodille ominaisia piirteitä. Lapsena ollessaan ei ehkä mietikään niin suuremmin sitä missä asuu, onko se juuri Se koti. Kuitenkin kun minulla on kahdeksan eri tilaa, joissa olen asunut ennen täysi-ikäiseksi tulemistani, on vaikea miettiä, mikä on koti. Symbolinen sana turvalle, lämmölle, suojalle? Joku voisi sanoa tyhjentävästi, että se on se, missä milloinkin asuu. Minusta se ei mene niin. Ehkä minun tiloista aina puuttui joku edellä mainituista ominaisuuksista. Ehkä odotan sanalta ja tilalta liian paljon.

Huomaan omissa päätöksissäni käyttäytyneen pitkään kuten vanhempani. En ole uskaltanut pysähtyä miettimään useampia vaihtoehtoja. Tietynlaisessa mielentilassa niitä ei näe. Mikä on tuo mielentila ja miksi niitä ei näe? Olen yrittänyt miettiä, mikä on muuttunut minussa nyt, kun ajattelen selkeämmin ja kykenen perustelemaan valintani. Aiemmin en kyennyt siihen tai en edes halunnut. Tunnen että lapsuudessa minulta vietiin liian monta unelmaa ja tätä kautta hukutin suunnan. En yht’ äkkiä tiennytkään enää, minne pyrkiä ja mikä on minun paikkani tässä maailmassa. Jos ei saa toteuttaa sitä, mikä itselle tuntuu luonnollisemmalta, herkkänä ihmisenä saattaa kadottaa suunnan kokonaan.

Olen kaikesti ollutkin liian herkkä siihen lapsuuteen, jossa minua on kasvatettu ja hain paikkaani kauan. Minut kasvatettiin kiltiksi tytöksi ja helpoksi lapseksi. Kiltteyden ja siitä turhautuneisuuden rajat tulivat vastaan tilanteessa, jolloin pitikin olla aikuinen ja tehdä ne kaikki tulevaisuuden päätökset ja valinnat, mitä minusta tulisi isona. Kun ne, mihin minut oli luotu eivät olleet mahdollisia, mihin ihmeeseen olin menossa? Tunnen sisälläni noina hetkinä syntyneen turhautuneisuuden jääneen minuun iäksi. Vaikka olen löytänyt mahdollisuuteni sivuten alkuperäisiä haaveitani ja löytänyt onnellisuuden sekä tärkeyden kuulua tähän maailmaan, se tunne on ollut niin voimakas, että se

on muuttunut osaksi minua. Sen juurien tunnistaminen vei kauan. Sen tunteen läsnäolo teki minut passiiviseksi tiettyjä asioita kohtaan ja tunnen sen olleen myös estäjänä tiettyjen mahdollisuuksien edessä. Se tunne on kerrottu kuvassa 3. Turhautuneisuus onkin sana, joka kuvastaa pitkälti tunnetiloja lapsuudestani. Se voisi olla otsikkona omaan tulevaisuuteen, vanhempien päättämättömyyteen, voimattomuuteen tilanteiden edessä, jatkuviin muutoksiin, kiltteyteen sekä perheen taloudelliseen tilanteeseen. Turhautuneisuus on myös yksi taiteilijuuden tunnetiloista. Se tunne, kun yrität huutaa, mutta et saa ääntä.

Kuva 3. Tussiluonnos keväältä 2017

3 OPINNÄYTETYÖNI PROSESSI

Valmistuin Kankaanpään taidekoulusta vuonna 2003 ja tämän jälkeen taiteellinen tuotantoni on ollut pitkälti vähäisen vapaa-ajan sekä kaupallisuuden varassa. Olen joutunut miettimään mitä tehdä lyhyessä ajassa maksimi-hyödyllä. Piirtäminen on ollut aina

vahvuuteni, joten sitä hyödyntäen olen tehnyt paljon tilaustöitä, kuten muotokuvia, niitä tietenkään yhtään väheksymättä. Nämä toivat minulle kuitenkin jonkinlaista leipää pöytään sekä sain jokaiseen työhön tuoda jotain omaa kädenjälkeäni. Tästä olinkin hyvin tyytyväinen jonkin aikaa ja hankin myös työhuoneen läheltä ihmisiä, jotta heidän olisi aina vain helpompi tulla luokseni.

Vuonna 2011 aloin opettaa lapsia ja nuoria kuvataidekoulussa. Alle kouluikäisten opettaminen alkoi rikkoa ajatteluani viivan tarkasta piirtämisestä. Haasteet joita opetustyössäni koin, alkoivat herättää mielessäni ajatuksia tekniikoiden ja elementtien mahdollisuuksista ja merkityksistä. Mielenkiintoni alkoi kääntyä erikoisempiin materiaaleihin ja myös näiden yhdistelyyn, kolmiulotteiset näkemykset alkoivat voittaa kaksiulotteisen. Tuntui kuin kaikki ajatukseni olisi kirjoitettu kirjan lehdiksi, asetettu pöydälle ja tuuli olisi karannut avoimesta ikkunasta heilauttamaan arkit sekaisin pitkin huonetta. Aloin miettiä asioita täysin uusilta näkökulmilta.

-Lopputyössäni tulen kertomaan useita polkuja, jotka ovat kuljettaneet minut tähän pisteeseen, jossa koen olevani nyt. Kun yksi lukko aukeaa, tiedostaa vasta omaavansa useampia lukittuja kanavia. Samoja lukkoja availen lapsuuttani ja kasvatustani pohiessani, sekä elämästäni Luonnon rinnalla ja kuinka tärkeitä nämä asiat minulle ovat.

Aloin miettimään omaa taiteilijuuttani ja sitä, mitä omalla taiteellani haluan kertoa. Tunsin ensimmäistä kertaa koko taiteellisen urani aikana, että olin löytänyt jotain. Koska olin niin kauan tehnyt sitä, mitä muut halusivat kertoa ja nähdä, oloni oli lähes katarttinen. Vuosia olin tuntenut epäuskoa ja epäonnistumista omaan valintaani, ja nyt, ensimmäistä kertaa, tunsin vahvistusta valinnoilleni. Samalla toisten mielipiteet, ohjeistukset ja varoitukset eivät enää koskettaneet minua. Tunsin järisyttävää vapautta ja kaikki vuodet, joina itkin valintojani ja päätöksiäni eivät enää olleetkaan turhia. Hetkessä kaikki epäilyt ja itsesyytökset olivat rauenneet. Vaikka en koskaan saavuttaisi mitään taiteellisella urallani, ainakin olin selvittänyt, kuka haluan olla ja mitä haluan tehdä, sekä myös uskon siihen. Sitä kukaan ei voisi viedä minulta. Taiteilija vuodattaa ajatuksiaan kankailleen ja jos ajatukset eivät ole selkeät, mitä kankaille voi vuotaa? Sen, mitä ja miksi, olin löytänyt.

En halunnut olla enää ihmisten tavoitettavissa ja vaihdoin työhuonetta. Aiempi oli toimistohuone vanhassa, remontoitussa, kiviseinäisessä navetassa. Se oli ollut uusi, kllininen ja ikkunaton. Se, mikä aiemmin oli ollut tärkeää, eli ihmisten lähelläolo, olikin äkkiä rasite. Se ihmisten kanssa käytävä vuorovaikutus oli juuri se, mitä en halunnut. En halunnut perustella tekojani kuin vasta työn tehtyäni. Aloin pelätä tilannetta, jossa keskustelu syntyisi vieraan ihmisen kanssa teoksen ollessa keskeneräinen ja joutuisin selittämään, mitä olin tekemässä ja miksi teos olisi muuttumassa. Tein sitä jonkin verran työhuoneellani ollessani ja väärään hetkeen tullessa, vääränlaiset kysymykset tuntuivat sekoittavan ajatukseni täysin. Tuntui kuin se olisi ollut turha enää maalata, kun jo juurta jaksain sen selvitin. Teos meni jotenkin ”pilalle”. Tässäkin koen jotenkin samankaltaisuutta kertoessani kommunikoinnin haasteista ja yhteisen kielen löytämisestä. Joku menee vikaan, jos toinen osapuoli kokee menettävänsä ennen kuin saaneensa keskustelusta jotain. Kaikki keskustelu ei tarvitse olla rakentavaa, kunhan se ei ole poisottavaa ja sulkevaa.

Käytävään päin oleva lasinen seinä vanhassa työtilassa mahdollisti sen, että ihmiset pystyivät seuraamaan, mitä milloinkin olin tekemässä. Tämä oli ollut aiemmin hyvä asia; ihmiset näkisivät, mitä teen ja näin ollen uskaltautuisivat keskusteluun. Näin sainkin useampia tilaustöitä. Nyt se kaikki tuntui ahdistavalta, katselu, tilaustyöt, keskustelut. Vaihdoin työhuoneeni vanhaan hirsirakennukseen lähemmäksi omaa kotiani, mikä mahdollisti siellä työskentelyn, koska vain halusinkin. Tilassa on kahteen suuntaan isoja ikkunoita ja se on avara ja valoisa.

3.1 Pelistä paloiksi

3.1.1 Kuvan synnystä

Sen lisäksi, että nyt syntyneet kuvat mielessäni ovat laukaisseet ketjureaktion uuden näkemiselle, on kuvan synty itsessään mielenkiintoista. Se, kuinka elementit, jotka ympäröivästä maailmastasi ammentat, jäävät mieleen pinnalle tai syvyyksiin, josta ne tarpeen tullen, sytykkeen saadessaan ponnahtavat mieleen uudelleen prosessoitavaksi.

Mari Rantakare on artikkelissaan koonnut erilaiset näkemykset taiteen luomisesta taidekasvatuksen tavoitteita määriteltäessä. Mielestäni ne toimivat taiteeseen pyrkimyksessä jokaisella, ikään katsomatta. Kukin löytää sen itselle sopivana hetkenä, kun sen löytämiselle on valmis. Toisessa hänen esille tuomassa näkemyksessä korostuu nimenomaan merkityksen luominen, jolloin taito on alisteinen tälle metatavoitteelle. Taide olisi kokemusten muuntamista kuviksi ja ymmärtämistä, tämän avulla asenteet ja ajatukset muuttuisivat ja syvenisivät. Taiteesta voisi puhua vasta sitten kun tekijän tekemään työhön liittyisi havaitsemista, tunnetta ja/tai ajattelua. (Mari Rantakare 2008, Marjo Räsänen 2006, 13.). Toisessa näkemyksessä taiteen luoma yhteys maailmaan on pitkälti toiminnallinen. Tämän vuoksi sen harjoittaminen ja kokeminen vaikuttavat tekemisen ja ajattelemisen taitoihin. Toiminnallaan ihminen liittyy maailmaan ja itseensä syvemmin. Taiteelle antautumalla opimme kuulemaan, näkemään ja liikkumaan, jolloin opimme myös universaaleja taitoja, joita tarvitaan muuallakin kuin taiteen piirissä. (Mari Rantakare 2008, Jaana Venkula, 2003, 45.). Molemmat katsantokannat ovat mielestäni hyvin perusteltuja ja mikä kenellekin taiteen tekijälle on ominta, se varmasti löytyy matkan aikana. Itse huomaan kulkeneeni tietäni enemmän toiminnallisuuden kautta, ajatuksellisuuden tai havainnollisuuden sijaan. Nämä kuitenkin ovat asioita, joita on helpompi katsoa jälkeenpäin kuin (silloisena) ajankohtaisena hetkenä. Taiteen opiskeleminen on abstraktia ja leijuvaa, kunnes ääriviivat löytyvät.

”Luovuus on persoonallisuuden ominaisuus ja sellaisena olemassa vain muihin persoonallisuuden piirteisiin liittyneenä, ei irrallaan niistä. Näin luovuus on hyvin henkilökohtainen ja jokaisella ihmisellä hyvin ainutlaatuinen ominaisuus. Luovuuden lähtökohdat ovat lapsuudessa. Se kehittyy ja muuntuu iän karttuessa. Kun luovuus toimii riittävän hyvin, se rikastuttaa ja tasapainottaa koko persoonallisuutta”. (Kirsi Huttula 2011; Tor-Björn Hägglund 2001.).

Taiteeni tekoon liittyi paljon negatiivista painolastia, joka oli syntynyt ajatuksiini kokemieni epäonnistumisien ja hapuilujen kautta. Uusien ajatusten kautta löysin keinon päästä tästä painolastista eroon. Pelko kuitenkin usein palasi mieleeni ja mietinkin keinoja luovan tunteen pysyvyyteen. Aloin nimetä elementtejä, jotka positiivisessa laitauksessaan saivat mieleni vapautumaan, ilman negatiivisia linkityksiä. Kirjasin elementit ylös odottamaan ja näiden elementtien kautta aloin saada mieleeni lisää uusia

katsantoja ja näkemyksiä, uusia virtoja taiteeseeni. Yksi elementti teossarjassani on myös niiden takana oleva tarina. Paitsi teosten kertoma tarina myös kuvitteellinen yhteys, josta haluaisin puhua, mutta kuvin se on helpompaa. ”Usein kuvaa arvioidaan suhteessa näkyvään todellisuuteen. Kuvalle asetetaan tehtävä tallentaa ja esittää todellisuutta niin kuin se ihmiselle näyttäytyy, toimia todellisuuden sijaisena” (Kaija Kaitavuori, 2008, nro 37 vol 11). Koska verbaalinen yhteys moneen läheiseeni, tavalla tai toisella, uupuu, ovat maalaukseni se kuvitteellinen yhteys välillämme.

3.1.2 Naamioitu yhteys

Kun valmistuin kuvataiteilijaksi vuonna 2003, isäni menehtyi saman vuoden syksynä. Nyt valmistumiseni lähestyessä mietin sitä syksyä. Monesti tuntiessani mielihyvää jostain asiasta, tasapainottava epäonni tasaa tilanteen. Tämän vuoksi mielessäni kävi se onnellisuus valmistumisesta ja sitä seurannut yllättävä suru. Tästä mietteestä pienen ajan päästä kuulin isoisäni menehtyneen. Tällä kertaa menettämisestä tullut yllättävyys ei ollut onneksi niin raskas. Luonto tasapainottelee vain tilejään. Nämä yhteydet ovat menetetty iäksi. Kommunikointi ja sen tarve tai puute ovat olleet mielessäni jo kauan. Niiden tärkeys tuli tämän prosessin kautta esille. Kun jotain lopullisesti menetetään, syntyy tarve juuri menetettyyn kohteeseen. Kuin tavara, jonka juuri hävitit. Onko siis kaipaamani yhteys kuin tavara, jonka haluan omistaa? Tarvitsenko sitä todella? Ihminen tarvitsee perustarpeet tyydyttämään mahdollisuuden elämään. Tarvitseeko ihminen muuta kuin tietyt yhteydet selviytyäkseen? Tarvitsenko siis edes kaikkia yhteyksiä elämäni, joita olen ymmärtänyt olevani vailla? Olen selviytynyt elämässä niitä ilman.

Todellisuudessa en tiedä, onko minulla koskaan ollutkaan yhteyttä ihmisiin, joihin sitä kaipaam. Se on ainakin erilainen kuin yhteys, jona sen kuvittelen. Alitajuisesti olen aina tiennyt, että se, mitä sanoisin, olisi ehkä vain totuudeksi naamioitu. En tiedä, miksi edes haluan sanoa jotain tai miksi en tyydy siihen yhteyteen mikä minulla on. Olenko niin itseäni parempana esittävä, että luulen olevani ainoa yhteyttä vailla oleva? Tunnen usein hermostuneisuutta keskusteluissa, jotka ovat mielestäni turhia ja tyhjänpäiväisiä.

Haluaisin huutaa ja olla ilkeä, kertoa, kuinka ärsyttävä kyseinen keskustelu on. Käyttäytyä kuin Ihminen Luonnon edessä.

Omaa ja lähellä olevia kommunikoinnin yhteyksiä analysoidessani, tiedän, että en niitä kykene muuttamaan. Se veisi liikaa voimaa kaikelta muulta ja sen lopputulos ei olisi haluamani lainen. Tämän hyväksytyäni koen olevani vahvempi, koska minun ei tarvitse enää yrittää (hakea sitä). En voi pakottaa yhteyttä muodostumaan, kuten en voi Luontoa pakottaa toimimaan haluamallani tavalla tai taiteilijuuttani kehittymään nopeammin kuin siihen on edellytykset.

Luonnosta puhuttaessa kommunikoinnissa on niin monia sävyjä ja syvyyksiä, että ihminen jonka vahvin kommunikoinnin tapa on verbaalinen, ei voi koskaan käsittää. Käytän esimerkkinä koralliriutoilla sijaitsevia kalojen ”huoltoasemia”, joissa asustaa puhdistajakaloja (huulikalat) ja katkarapuja. Kun suurempi kala ui paikalle, puhdistajakala aloittaa nykivän tanssin sen edessä. Paikoilleen jäänti ja kelluminen, vaikka pää alaspäin, sekä kiduskannen ja suun avaus kertoo tanssijalle toiveesta tulla puhdistetuksi. Tämän jälkeen pieni puhdistajakala aloittaa isommalle kalalle koko kehon kattavan puhdistustoimenpiteen. (Attenborough 1992, 174.) Uskomatonta lajien välistä kommunikointia. Toisella on tarve ja toisilla siihen kaikkia hyödyttävä ratkaisu. Yhteyttä yksinkertaisimmillaan.

Taidemaalari Ana Teresa Barboza tulkitsee yhteyttään Luontoon kirjomalla ja ompelemalla ”maalaukset” erilaisia lankoja ja materiaaleja käyttäen. Osa töistä on luonnosmaisia ääriviivateoksia ja osa värikylläisiä kirjontatöitä jotka tulvivat myös kuvan ulkopuolelle (liite 2). Teoksissa käytettävät tekniikat, aiheet ja materiaalit sitovat työt vahvasti historiaan, käsillä tekemisen kulttuuriin, taiteeseen sekä luontoon. Taide toimii yhteyden antajana ja jakajana. Monien nähtyjen ja koettujen yhteyksien kautta syntyy mahdollisuuksia uusiin taidenäkemysihin ja -toteutuksiin.

Koen taiteen ihmisten väliseksi ei-verbaaliksi kommunikoinniksi. Se, ymmärretäänkö se aina samoin, kuin se on tarkoitettu, ei mielestäni ole niin tärkeää kuin se että kommunikoinnin kanava on kuitenkin olemassa. Mikäli alati hektisempi nyky-yhteiskunta hylkää luonnon ja kulttuurin, menettää ihminen osan minuuttaan ja ihmisyyttään.

3.1.3 Taideluonto ja luontotaide

Vanhassa Zacharias Topeliuksen vuonna 1899 kirjoittamassa Luonnonkirja ala-alkeiskouluin tarpeeksi -teoksessa käsitellään toisessa luvussa luontoa: ”Menkäämmepä nyt ulos. Ympärillämme on koko suuri luonto. Mikä on luonto? Se on koko maailma, jota aistimillamme käsitämme. Koko luonto on kuin kirja. Joka sitä kirjaa taitaa lukea, hänellä on siitä suuri ilo. Se kirja on täynnä kauniita kuvia. Se kirja on täynnä hyödyllistä oppia.” (kirj. suom. Zacharias Topelius 1899, 23.). Se on totta. Kun tälle ”kirjalle” antaa mahdollisuuden, huomaa, kuinka vaikea ilman sitä on elää.

Kuten luonto on myös taide vahvasti läsnä ympärillämme, vaikka sitä ei aina tiedostaisikaan. Kiviset kaupungit täynnä ihmisen rakennelmia piilottavat sisälleen puistoja ja pihvoja, ihmisen muokkaamia kuin myös luonnon valtaamia tyhjiä tiloja ja tontteja. Näin tekee myös taide, valtaa tyhjiä seiniä ja tiloja, osa luvallisia, osa luvattomia. Mitä olisi kaupunki ilman taidetta tai luontoa?

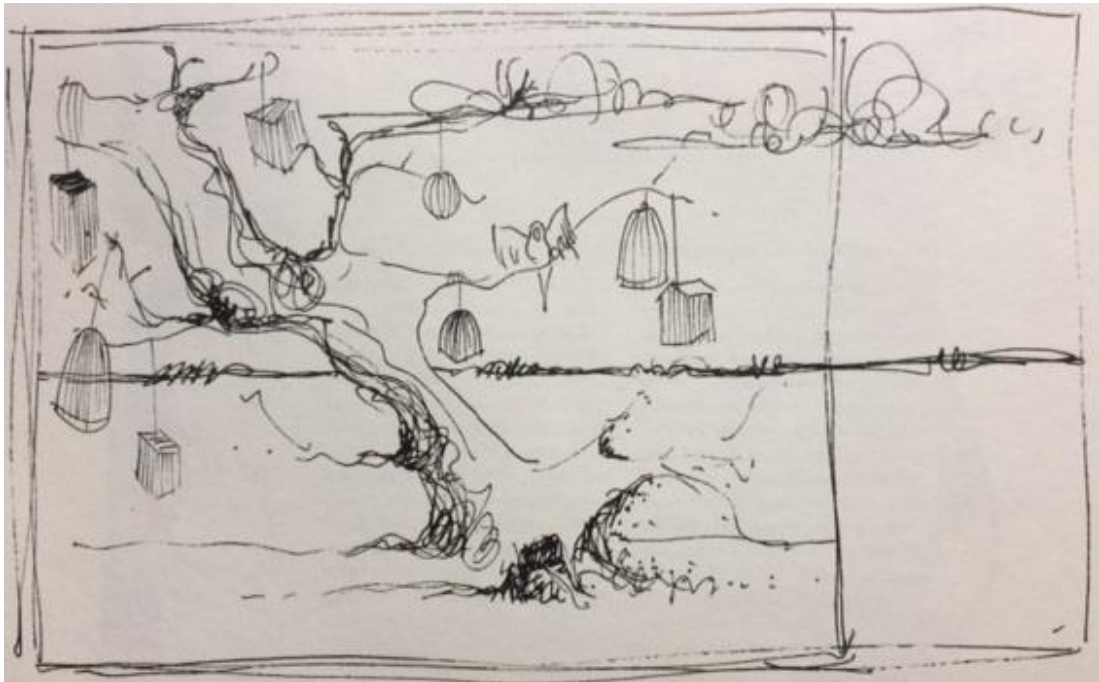
Samoja asioita pohtivat myös tutkijat Susanna Välimäki ja Juha Torvinen julkaisussaan. ”Luonto mahdollistaa kaiken mitä on, myös kulttuurin. Samalla luonto on vertauskuvallinen peili, jonka avulla voidaan käsitellä mitä tahansa elämän ja olemassaolon kysymyksiä ja johon heijastellaan sielunelämää. Ihmisen luontosuhde on olemisen peruskysymyksiä. Sen käsittely vaatii aikaa, ei-tehokasta olemista ja hidasta pohdintaa” (Susanna Välimäki; Juha Torvinen, 2014.). Juuri tätä kutsuttua ”hidasta pohdintaa” haluaisin kyetä toteuttamaan. Luonto pyrkii olemisessaan tasapainoiseen ja harmoniseen tilaan. Olen miettinyt tätä kautta myös omaa tasapainoani suhteessa minua ympäröivään maailmaan. Ihminen on mielestäni hukannut jollain lailla tarpeensa tasapainoiseen tilaan. Ihminen kaipaa toista ihmistä reflektoidakseen itseään ja tätä kautta kehitystään, samoin kuin muutkin eläinlajit tarvitsevat lajiominaista käyttäytymistä oppiakseen ja selviytyäkseen. Koen myös taiteen kasvattavan lisää taidetta.

Eläimet ovat esiintyneet taiteessa luolamaalauksista asti. Ne ovatkin vanhimpia kaikista aiheista taiteessa. Eläimet ovat esiintyneet symboleiksi jumalille ja jopa itse jumalina. Kulttuureista ja aikakaudesta riippuen, merkitys ja sen tärkeys, on vaihdellut. Vahvasti eläimiin viittaavat uskonnolliset aiheet kuten Nooan Arkki ja Edenin puutarha ovat itsessään innoittaneet historiassa useita taiteilijoita. Viitaten varsinkin Eden

-kuvauksissa ihmisen pahuuteen ja syntisyyteen, joka aiheutti myös eläinten yhdessäolon rikkoutumisen. (Edward Lucie-Smith 1998, 6-7, 332.). Eläimet ovat eläneet rinnallamme arjessa ja niin myös taiteessa. Eläimet ovat olleet tärkeitä myös minulle lapsuudestani asti, jakaessani arkeni niiden rinnalla tähän päivään saakka. Jämähämiseni ainoastaan yhteen eläimeen, hevoseen, taiteeni tulkinnassa on itsessään rajoittanut mahdollisuuksia, mitä taiteellani voin saavuttaa. Yksi ainut hahmo kerronnallisessa ilmaisussa. Kun aloin saada uutta virtaa taiteeseeni, en heti hylännyt aiempaa aihettani, vaan mietin jalostavani sitä. Ymmärsin kuitenkin myöhemmin, että voidakseni kertoa taiteellani haluamiani asioita joudun jättämään aiheeni taka-alalle. Se oli ehkä viimeinen napanuora aiempaan työskentelyyni, jonka lopuksi katkaisin.

Psykologisesti symboliarvoltaan lintu edustaa minulle ääntä hyvinvoinnista sekä mahdollisuutta muutokseen. Taiteellinen näkemykseni on myös muuttunut, joten lintu kuvastaa myös taiteeni ja mielikuvitukseni vapautumista. Ensimmäinen maalaukseni tulee kertomaan tästä muutoksesta (kuva 1). Lintu on se eläin, joka seuraa kaikissa teoksissa ja onkin näiden yhdistävä linkki. Se, että osassa on ihminen mukana ja toisissa ei, ei mielestäni vähennä teosten tunnelatausta. Ihminen reagoi eri lailla katsoessaan tauluissa toista ihmistä eläimen sijaan, mutta eläimet yhtä lailla osoittavat kiintymystä ja tällä inhimillistetyllä tavalla haluan tuoda myös sen esiin. Ihmisten tuominen teoksiini, joihin olen eläimet valinnut, olisivat ihmismäisyydessään kertoneet liikaa ja teoksista olisi tullut vain muutokuvia. Ihmiset ovat sokeita luonnon puheelle ja nimenomaan tämän sokeuden takia ajatus luonnon hyödyntämisestä kiehtoo minua.

Esteratsastaja Christopher Wegelius puhuikin hevostaidoista ja menetetyistä yhteydestä ihmisen ja hevosen välillä. Kuinka hevosen ja ihmisen yhteistyö ratsastuksen kautta on lisääntynyt, mutta yhteiskunnallinen kehitys on kuitenkin johtanut siihen, että ihminen on vieraantunut luonnosta. Hevonen ei toimikaan kuten kone käskyjä annettaessa, vaan kuten evoluutio on sen luonut tuhansien vuosien ajan pakoeläimeksi (Christopher Wegelius 2003, 21-23). Se kertoo paljon ihmisestä ja sen viisaudesta luontoa, johon hän itse myös kuuluu, kohtaan. Miksi emme ajattele, että eläimet ja luonto olisi heidän kielen opettelu arvoisia? Tekisikö se riiston liian vaikeaksi? Kuulusiko siihen liikaa aikaa vai sanoisiko se jotain, mitä emme halua kuulla? Haluamme vain yksinkertaisesti kuulua siihen silloin, kun meille sopii ja niillä säännöillä, kun se meille sopii.

Kuva 4. Tussiluonnos kesältä 2016

Toisessa luonnoksessani (kuva 4) kuvaan lapsuusaikaani. Kuvassa oleva iso puu liittyy lapsuuden haaveeseeni isosta puusta, joka olisi mahdollistanut siihen kiipeilyt. Asuimme keskellä viljapeltoja, joten puita oli ainoastaan lähellä sijaitsevilla metsillä. Metsät koostuivat suurista kuusista, jotka tekivät metsän pimeäksi, näin ollen en uskaltanut sinne mennä. Kuusipuut eivät olisi olleetkaan parhaimpia kiipeilypuita, kuten jotkut käppyräöksäiset aukealla kasvaneet lehtipuut. Ilo kiipeilyssä on nimenomaan se, että puusta pitää nähdä kauas. Tässä on siis kuvattu se mielikuvituksen puu, josta aina haaveilin. Sen oksilla on yhdeksän lintuhäkkiä ja mukana myös itse lintu. Lintu kuvastaa minua ja häkit tiloja joissa olen lapsuudessani asunut. Yhdeksäs häkki teoksessa kuvastaa omaa vuokra-asuntoa, jossa itse päätinkin ensimmäistä kertaa elämänsäni, kuinka kauan siinä haluan asua. Lapsuudessani oli paljon muutoksia, jonka toivat nimenomaan useat muutot ja tähän tottuessa, niitä alkoi kaivata. Tätä valheellista muutoksen haun kaipuuta vastaan taistelen edelleen.

Alkuperäisessä suunnitelmassani seuraavana olisi tullut teos joka olisi kuvannut perhettäni, mutta olen prosessin aikana päättänyt jättää sen pois ja korvata työn toisella minuuteen liittyvällä työllä. Tunsin että yksittäinen ihmishahmo elänteemaisessa sar-

jassa olisi ollut liian poikkeava ja perhekuvauksen antama teos oli toisaalta taas kokonaisuuden kannalta turha. Luonnoksessa (kuva 5) teatterikulissit olisivat antaneet symboliikan todellisille lapsuuteni ajan kulisseille ja kalliilla hinnalla ostetuille pyrkimyksille, jotka koskaan eivät toteutuneet. Tämä kuva jäänee tussiluonnokseksi odottamaan mahdollista jalostumista ja myöhempää toteutumista.

Kuva 5. Tussiluonnos kesältä 2016

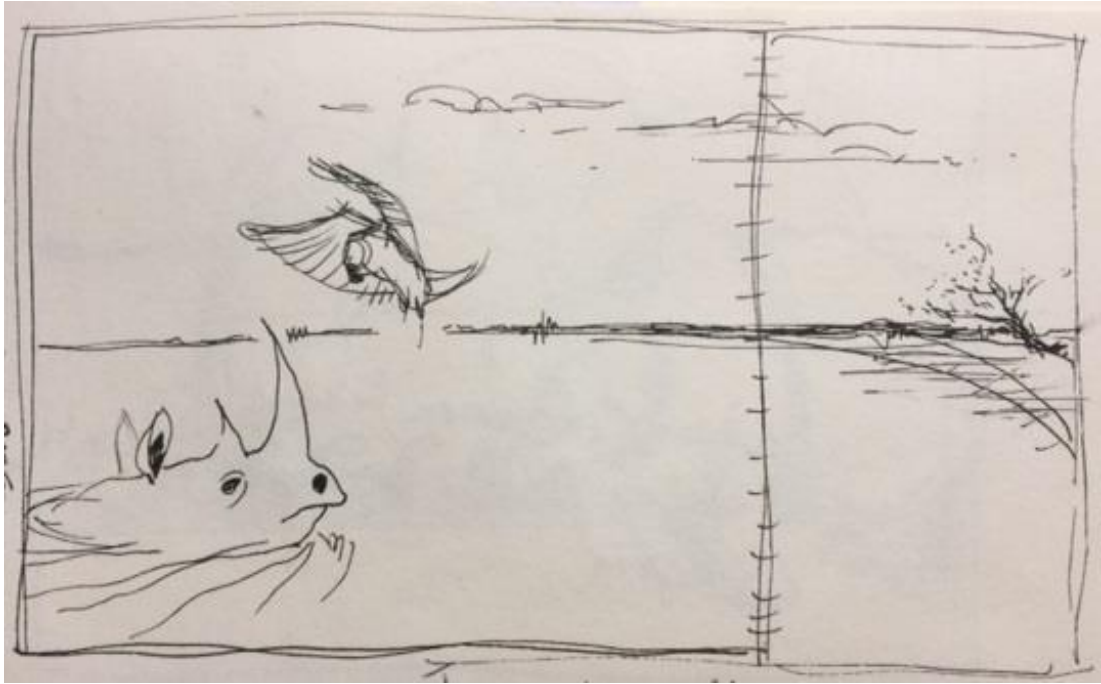
Kun pohdin luontoa ja ihmistä, mietin erilaisuuttamme. Olemme eläneet elämäämme rinnakkain, mutta mitä se on tulevaisuudessa. Mietin luonnon ja ihmisen kommunikointia. Ymmärtääkö urbaani kaupunki-ihminen luonnon kommunikointia, muuta kuin pois pyyhkivää aaltoa tai katot nostattavaa hurrikaania? Toisin sanoen ainoastaan sitä, mikä on äärimmäistä. Miten tällainen ihminen reagoisi, vaikka kommunikoivan hevosen korvien asentoihin? Suurkaupungissa asuvan ihmisen ainut kontakti luontoon saattaakin olla ihmisen muokkaama puisto. Professori Donald Crawford kirjoitti luonnon ja taiteen suhteesta liittyen yleiseen keskusteluun luonnon kauneudesta, joka on keskittynyt arvostamaan luonnon elementtejä, näkymiä ja ympäristöä, lukuun ottamatta faktaa, että ihminen on pitkälti sen itse muokannut. Useissa tapauksissa me koemme luonnon ympärillämme keinotekoisesti muokattuna. Villieläimiä kesytettyinä

tarpeisiimme koti- ja lemmikkieläimiksi. Voimalinjat, tiet ja viljellyt pellot muodostavat osan maisemanäkymää. Kukkia istutetaan puutarhoihin ja asetellaan kukkavaaseihin. Aitoa, koskematonta luontoa on enää vaikea löytää, mutta se ei tarkoita, että esteettinen olisi ainoastaan koskematonta luontoa. Luonto ja taide ilmenevätkin usein yhdessä ja ei ole harvinaista, että taidetta usein sijoitetaan tarkoitteellisesti luonnon tarjoamaan ympäristöön. (Donald Crawford 1983, 49.).

Sehän onkin jokaisen ihmisen oma valinta ja kaupunkiympäristössä sillä ei olekaan niin väliä, mutta entä kun nämä kaksi maailmaa jossain välissä kohtaavat? Ihmisen kommunikointi painottuu sanalliseen viestintään, vaikka eleillä, ilmeillä ja äänenpainoilla onkin suuri merkitys, kun taas esimerkiksi hevoset pääosin kommunikoivat kosketuksin, ilmein ja elein, erityisesti pään ja korviensa liikkeillä (Nieminen 2003, 52). Lähtökohdat kommunikointiin ovat jo lähtökohtaisesti erilaiset ja ihmiset kertovatkin hajuineen sekä kehonkielellään paljon hevoselle, mutta hevonen korvillaan tuskin kertoo paljon hevosiin tottumattomille. ”Esihistoriallinen ajattelutapa vallitsee yhä sekä hevosilla että pohjimmiltaan ihmisilläkin. Ihminen on luonnoltaan metsästävä luolaeläin, hevonen laiduntava saaliseläin” (Nieminen 2003, 40.). Se ymmärtämättömyyden kuilu on aina olemassa ja koska eläimet eivät ole oikeuksiaan keneltäkään vaati-
massa, on Luonnon keinot jääneet tsunamideiden ja hurrikaanien varaan.

3.1.4 Pelosta ja kaipuusta

Lapsuusmuistojeni pahimpana pelkona oli vesi. Pakokauhun lailla pelkäsin vettä syystä, jota en tiedä. Uimaan opeteltuani rakastin vedessä oloa, ja nyt, aikuisena, minulla on loputon kaipuu veden läsnäolosta. Näin vuosia jopa vesiunia, jotka symbolisesti kertoivat ja opastivat minua, aina niiden viestejä edes tiedostamatta. Vesi on siis aina kuulunut elämääni, tavalla tai toisella, tärkeänä elementtinä. Tietynlainen pelon ja rakkauten tasapaino. Käytän tulevissa töissäni vettä kuvastamaan tunnetiloja, ajatellen vettä kulkijana, jakajana sekä yhdistäjänä.

Kuva 6. Tussiluonnos, kesä 2016

Kuva 7. Tussiluonnos, kesä 2016

Luonnoksista nämä kaksi viimeistä ovat vahvimmin sidottu tiettyihin henkilöihin. Molemmissa teoksissa (kuva 6 ja kuva 7) vesi on erottava elementti, eristävä. Vasemman puoleisessa kuvassa pienikokoinen lintu ei kykene estämään suurikokoista sarvikuo-
noa astumasta veteen, kuten ei oikean puoleisessa kuvassakaan samainen lintu saa yhteyttä veteen sukeltaneeseen sorsaan. Ihmiset omaavat useita yhteyksiä, joita voi kadottaa. Toiset lopulta löytyvät, toiset menetetään. Minun teosteni sarjassa (kuvat 6 ja 7) molemmat menetetään.

Kuulemani perimätiedon mukaan metsästäjä on kertonut alas ammutuista sorsista, jotka sukeltavat veteen ja tarrautuvat pohjaleviin ”turvaan”. Kertomus on inhimillistynyt kerrottaessa sorsien hukuttautuvan ennemmin kuin päätyvän metsästäjän käsiin. Käytin kuulemaani kertomusta kuvan 7 innoittajana, jossa kuvaan eläimen avulla ihmistä, joka ”hukuttautuu” ennen pinnalla odottavien ongelmien selvittämistä.

Sorsalla on toinenkin piirre, joka sai minut valitsemaan juuri sen Ihmiseni symboliksi. Sorsat omaavat öljykerroksen höyhenpeitteidensä suojaksi, pitääkseen kylmyyden ja veden poissa iholtaan. Tämä piirre saa minut miettimään elämässä kohdattavien samojen ongelmien uusimista, ennen kuin niistä viisastumista, valuvan veden lailla sorsan höyhenpeitteeltä pois kuten ajatuksena Ihmisen mielestä pois. Hyvin hoidettu ja näin ollen öljytty sorsan höyhenpeite ei ota vettä vastaan kuten ei myöskään ihmisen ajatus ota ongelmasta viisastumista vastaan, vaan toistaa sitä. Näen itseni kuvassa lintuna joka, ei kykene saamaan kontaktia sorsaan vedessä, koska sorsa, joka Ihmistäni symboloi, on lukinnut itse itsensä pohjassa oleviin leviin, on se tämän oma valinta. Vesi on erottajana toiselle ja samalla suojana toiselle.

Muistan lapsuudestani, kuinka minulle toisteltiin sitä, kuinka toivottu lapsi olin, ainakin toiselta osapuolelta, mutta silti en muista mitään kaunista yhteistä hetkeä. Tunnen olevani inhorealisti, kun kerron sen. Muistoilleen ei vain voi mitään. Olen aina ollut erilainen, kun minun toivottiin olevan. Alusta aloittaessani, isälle en ollut edes poika, vaan pieni valkoinen tyttö. Isä monesti luulikin, että olin parantumattomasti sairas koska olin niin järjestyttävän valkoinen. Pienikokoinenkin vielä, ammattikouluun asti, jossa kipusin viimeiset sentit, jotka varmaan tahdonvoima sai minut venymään. Ulkonäölliset asiat ovat olleet elämässäni läsnä lapsuudestani asti. Se odotus jonkinlaisesta huomautuksesta tai ohjeesta aiheessa, jolle ei kuitenkaan itse voisi mitään. Itseluottamus jonka olenkin itselleni kerännyt, on täysin ulkopuolisten ihmisten aikaansaannosta, niiden sitä itse edes tietämättä.

Teokseeni (kuvassa 6) valitsemani sarvikuono on eläin, jolla tiedetään olevan huono näkö ja kuten monet eläimet sekin pitkälti luottaa kuuloon ja hajuaistiinsa. Sarvikuono näkee tuskin 20 metrin päähän ja syöksyykin näin ollen kaiken kimppuun minkä tarkka kuulo- ja hajuaisti kertovat mahdollisesti voivan olla vaaraksi (Eläinmaailman vuosi, Oy Valitut Palat 1991, 198). Sarvikuono eläimenä kiehtoo minua, koska sen rakenne viittaa esihistoriallisiin eläimiin, unohdukseen, pyristelyyn selviytymisestä. Alkukanalaisuus, aggressiivisuus ja lyhytnäköisyys sopivat hyvin kyseiseen Ihmiseen, johon viitataan tällä kyseisellä eläimellä. Eläimenä sarvikuono on kestävä paksun nahkansa ja raskaan kehonsa vuoksi puhumattakaan keskelle päätä kasvaneesta sarvesta. Kuitenkin

erittäin uhanalainen ulkoisista vahvuuksistaan huolimatta. Näin koen myös ulkoa vahvaksi ja sisäisesti niin haavoittuvaiseksi ihmisen, jonka symboliseksi eläimeksi sarvi-kuonon valitsin.

Lapsuudesta muistan painostavan ja helposti aistittavan räjähdysherkän ilmapiirin. Tuntui silloin jo kauhealta ajatella, että olisi parempi, jos voisi elää ja olla ilman tämän ilmapiirin aiheuttajaa. Tuntui, ettei lapsen kanssa oleminen ollut hänen vahvuuksiaan ja sen välttely toimikin meille molemmille. Ympäristön ja raastavan taloudellisen tilanteen luomat paineet eivät lisänneet ilmapiirin aurinkoisuutta vaan ahdinko tuntui kiristävän otettaan. Tilanne loi uuden, seinää vasten ajetun ihmisen, joka muokkaantui tilanteeseen valheiden, sekä kuvitteellisen maailman kautta, johon uskoi ainoastaan hän itse. Valehtelu teki yhteisen elämisen ja vuorovaikutuksen mahdolliseksi. Yksinkertaisissakin asioissa valehtelu oli järjellä ajateltuna käsittämätöntä, mutta ilmeisesti alkuun päästyään on vaikea lopettaa edes niissä asioissa, jotka oikeasti ovat totta. Varhaisen lapsuuteni vähäiset yhteiset muistot tai nuoruusaikani jatkuvat valehtelut tekevät tästä ihmissuhteesta mahdolloman ja menikin useampi vuosi, jolloin emme pitäneet minkäänlaista yhteyttä. Kun jälleen vuosien jälkeen kohtasimme, olimme molemmat kasvaneet aikuisiksi, minä ja isä.

Jatkuvasta taloudellisesta ahdingostaan huolimatta elämä sykki vahvana hänessä ja yhteisiä keskustelun aiheita oli paljon. Olimme yllättäen paljonkin samankaltaisia, keräilijöitä, luonnosta voimaa ammentavia sekä elämän haasteita pohdiskelevia. Elämän haasteet vain eivät jättäneet häntä rauhaan vaan ensimmäisen varoituksen antoi sydän. Mahtoiko olla uhma elettyä elämää kohtaan vai valehdeltu urheus minulle, lopullinen päätös elämälle tuli jo vuoden päästä varoituksen jälkeen. Oli vaikea olla syyttämättä itseään, vaikka hän tekikin eläessään auttamisen vaikeaksi. Jos siihen olisi ryhtynyt, se olisi vienyt mukanaan siihen tukahduttavaan tyhjiöön. Kuten sananlasku sanoo, muistot oudolla lailla kultaantuvat. Siirret sivuun ne negatiivisimmat ja otat esiin ne mieltäsi enemmän lämmittävät. Monia vuosia aiemmin, viljapeltojen keskellä asuesamme, näin unen, jossa kaikki tämä oli kerrottu. Lapselle ehkä eriskummallisella ja pelottavalla tavalla, mutta totuudenmukaisesti. Se kerrottiin symbolisesti.

3.1.5 Symbolin suoja

Tapa, jolla kerron teoksissani lapsuudestani, vanhemmistani tai minuuteni rakentumisesta, on toteutettu symbolisin keinoin. Se antaa jonkinlaisen suojaverkon kertomiselleni. ”Kuva on sanaa avoimempaa piilotajunnan, tiedostamattoman ja myös aistimuksellisuuden ilmaisua. Taide on suuressa määrin piilotajunnan puhetta.” (Siltala 2001, 30.) Kuten tässä Siltalan kommentissa taide on mitä parhain keino kertoa lopputarina, jota tekstistäni ei voi lukea, sen tunteen tekstin takaa.

Koin symboliikan itselleni parhaimmaksi keinoksi käydä kuvallisin menetelmin läpi elettyä elämää. Symboliikalla on kuitenkin omat painolastinsa. Ikivanha eläinsymboliikka vaikeuttaa taiteilijan työskentelyä. Eläimet on totuttu näkemään jonkin inhimillisen ominaisuuden merkitsijöinä (esim. paha susi, viekas kettu). Tiettyjä eläimiä taiteessa käyttämällä, on hankala vakuuttaa vastaanottaja siitä, että tämä esitetty eläin kuvastaisi jotain muuta kuin eläimeen historian kulussa sidottua abstraktiota. (Laura Gustafsson, 2013.). Tämän takia olen vältellyt eläimiä, joihin katsojalla kohdistuu vahva ennako-oletus luonteenpiirteestä. Valitsemani eläimet ovat kyseisen eläimen luonnollisen käyttäytymisen kautta tulleiden viitteiden myötä valikoituneet teoksiini.

Symboliikan kautta voin myös pitää luontoa mukana tavalla, joka on minulle ominta ja mielihyvää tuottavaa, terapeutista. Koen myös, että teoksistani tulisi liian kertovia ja omaan tulkintaani pakottavia, mikäli ne tekisin toisin. Osassa teoksia kuitenkin käytän myös ihmishahmoa, joka myös on edelleenkin osa luontoa. Näissä teoksissa kerron omasta minuudestani, jolloin ihmisen läsnäolo on merkityksellinen.

Ihmisen läsnäolon merkityksellisyydestä kertoo myös vuosina 2009-2010 veistäjä Mark Corethin toimesta toteutettu ”The Ice Bear Project”. Vieraillessaan Baffininsaarella, yhdellä Kanadan arktisen saariston suurimmalla saarella, hän huomasi ilmaston muutoksen aiheuttamat seuraukset. Ymmärtäessään sen, että harva ihminen tulee koskaan näkemään tai kokemaan arktisia alueita, hän halusi tuoda arktisen alueen heidän luokseen. Projektissa toteutettiin todellisessa koossa urosjääkarhun luuranko pronssista, jonka päälle veistettiin jääkarhun muoto jäästä. Valmis veistos jätettiin sijoilleen, josta ihmiset saivat seurata jään hidasta sulamista, kunnes jäinen pinta oli jääkarhulta sulanut ja paljas pronssinen luuranko oli jalustalla jäljellä. Konkreettinen yhteys syntyi

myös itse jääkarhun nykytilanteeseen arktisten alueiden jään sulaessa. Kuten jokainen ihminen toiminnallaan vaikuttaa maapallon lämpenemiseen myös jokaisen ohikulkijan kosketus jääveistoksen pinnalla nopeutti sen sulamista (liite 1). Veistos oli symbolinen pala arktista aluetta kotiovellemme toimitettuna.

3.2 Oman minuuden tuottaja

Minän määritelmä on yhden näkemyksen mukaan yksilön pyrkimys identiteettiin itsensä kanssa. Perusolemukseltaan minä on prosessi (pyrkimys), minän tuottaessa itse itsensä, eikä pelkisty psyykeen kohdistuvien ulkoisten tekijöiden vaikutuksiksi. (Vuorinen 1997, 49; Turo Reenkola 1983, 157-158.) ”Minän psykologialla tarkoitetaan niitä psyykkisen toiminnan periaatteita, joille alisteisia me kaikki olemme elämämme jokaisena hetkenä. Nämä periaatteet ilmenevät sekä psyyken sisäisissä toiminnoissa, että myös meidän ulkoisessa toiminnassamme.” Minuuden tuottaminen sisältää psykologisen asiointilan: ihmismielellä on perusolemukseltaan toisilleen vastakkaisia pyrkimyksiä. Ristiriitoja, joissa ihminen on kirjaimellisesti jakautunut itseään vastaan eli jossa hänen elintärkeät intressinsä ovat vastakkain. (Risto Vuorinen 1998, 48-55) ”Sillä hetkellä, kun minä löytää viettipohjan, yliminän ja ympäristön vaatimusten välillä kompromissin, yksilö kokee itsensä sisäisesti eheäksi. Juuri tuona hetkenä yksilö on oma itsensä ja hän on myös tuottanut itse oman minuutensa.” (Vuorinen 1998, 56; Eliisa Tuunala 1995b, 111-112; Sigmund Freud 1923.)

Kertoessani lapsuudestani ja muistoistani tiesin jo projektia aloittaessani, että lapsuuden kokemukset ovat tärkeimpiä mieltiessäni minuuttani. Tuntuu järjettömältä ajatella asiaa yksinkertaistettuna: miten joku voi olla ilman minuutta? En siis väitä, ettenkö koko aikana olisi omannut sitä, vaan koen sen vahvasti taiteilijuuteni kautta muuttuneen. Olen silti sama ihminen, saman minuuden prosessin alaisuudessa toimiva. Taiteeseeni tarvitsemani katsantokannat ovat prosessin kautta muuttuneet ja löytäessäni ajattelukanavan kykenin löytämään taiteilija-minuuteni. Koen kuitenkin taiteilija-minuuteni vahvistavan myös minua itseäni ihmisenä. Olen aina ollut ns. työsidonnainen ihminen. Kaipaan vahvasti itselleni tarkoitusta ja ennen kuin löysin sen, mitä haluan tulevaisuudessa ihmisille taiteeni kautta esittää, tunsin olevani jotenkin vajavainen,

rampa. Luulin että kaikki näkyvä on se, mihin täytyy pyrkiä. Kesti kauan kertoa itselle, että prosessi vaatii myös pysähtymistä jalostuakseen, aikaa ajatukselle. Päästä pois totutusta toimintamallini rutiinista on taiteilijuuteni rankimpia haasteita. Siinä onnistukseni vaadin itseltäni vahvistuvaa mielenlujuutta, joka pakottaa katsantokantani kohdistumaan valittuun pisteeseen tulevaisuuteni kuvassa.

Löytäessään jotain pelkää tietenkin myös hukkaavansa sen. Jospa palaankin projektin päätyttyä jälleen siihen päättämättömyyteen ja flekmaattisuuteen? Kun aloittelin tätä prosessiani, pelkäsin että löytämäni varmuuden tunne katoaa. Minulle on lähes kaikkien omien projektien kanssa käynyt näin, siksi puhunkin varmuudesta. Tämä on tähänastisista projekteista ensimmäinen, tilaustöitä tietenkään lukuun ottamatta, missä olen koko ajan pitäytynyt. Kuvat ja teksti kehittyvät, mutta kokonaisuus pysyy samana. Tämän vuoksi minulla on niin vahva tunne aloittamastani ja tekemästani työstä.

3.3 Ruokkiva taiteilijuus

Tätä kirjoittamaani ja maalaamaani prosessia läpikäydessäni, mietin tunteideni lähtökohtia ja pohdin, miksi oli niin vaikeaa löytää se taiteilijuuden tila. Miten se löydettyessä alkaa ruokkia itseään. Kuljettamaan eteenpäin. Näkemään asioita, joita aiemmin ei nähnyt. Tietäen jonkin osan minuudesta olevan vaillinainen. Vuosien ajan etsiessäni jotain, minkä en tiennyt edes olevan hukassa. Tai minun kohdallani varmuudella edes olemassa. Olinko taiteilija? Mitä se edes on? Se ei ole minun kohdallani kiltteyttä, ei vihaa, ei pettymystä, ei anteeksi pyytelyä, ei miellyttämistä. Se on sitä jotain muuta. Tunsin sen ja halusin kuin käärme luoda nahkani uuden edessä. Pudottaa kiltteyden verhoaman suojapeittoni ja antaa paljaan kehoni palella, kastua, hiota, palaa.

Muistan myös sen tunteen, kun mieleen hiipi pelko, että minusta ei ole tähän, taiteilijaksi. Se hetki, kun opiskeli alaa ja pohti oppimaansa opittujen tekniikoiden kautta. Sitä varmuutta valitsemastaan suunnasta. Varmuutta tulevasta. Se kaikki vaihtuu jossain vaiheessa epäuskoon ja tyhjyyden tunteeseen. Se hetki jota pelkää ja varovasti hapuilet itsellesi kysymystä: ”mitä olen tekemässä?”.

Opetustyössä, pieniä lapsia opettaessani, huomasin oman luovuuteni hiipuvan. Ajattelin erilaisia asioita pienen lapsen näkökulmista. Tämä aiheutti sen, että en kyennyt kytkemään ajatusta vuoroin aikuisen ja vuoroin lapsen näkökulmaan ja koin oman taiteilijuuteni haasteelliseksi. Koska opetustyö oli tehtävä, omasta tekemisestä oli tingittävä. Näin olin tehnyt jo vuosia, nyt se vain konkretisoitui. Ajattelin, että en päätökselläni menetä mitään, koska omasta mielestäni en ollut saavuttanutkaan mitään. Mietin sen väliaikaisuutta, peläten lopullisuutta.

Samana syksynä, kun päätökseni tein, olin väsynyt syksyn alkavaan pimenemiseen ja pettynyt kesän vähäiseen voimaannuttamiseen. Ulkona kahlatessani mieleni harmautessa, koirien samanaikaisesti uhkuessa innosta kosteuden niille lisäämien tuoksujen takia, mietin omaa asemaani luonnossa. Tunsin kateutta jopa koirille niiden minun mielestäni yksinkertaisesta kyvystä innostua. Luonto toimii sateisemmistakin kesäpäivistä huolimatta. Sade oli saanut puistossa aikaan sen, että jokseenkin karun ja unohdetun puiston hiekkaiset polut olivat sammaleisesta nurmesta peittyneet. Kaikki oli vihreää, jopa ilma, joka heijasti sumuun puiston vihreyttä. Sateen puistolle antama elämänvoima oli siinä silmiäni edessä, todistin sitä. Hain kameran ja otin kuvia, jotta muistaisin kaiken sen vihreyden herättämän voiman. Tunsin, kuinka aloin itsekin herätä. Näin mielessäni aiheita tuleviin töihini ja ne kaikki olivat sidottuina Luontoon. Tunsin siitä hetkestä lähtien myös minun taiteilijuuteni puiston lailla heränneen elvytyksen kautta eloon.

Luovuin jostain, saadakseni jotain tilalle. Ilmeisesti ne eivät voineet olla samanaikaisesti kehossani. Mietinkin sitä puhdistautumisen riittä, mitä syksyn aikana tapahtui. Olinko ajatuksiltani vapaa? Mitä tein, kun en tehnyt mitään? Kuinka kauan se jokin oli odottanut, että pääsee esiin? Kuin olisi ollut kyse elävästä organismista joka symbioosissa elää kanssani.

4 OPINNÄYTETYÖN LOPPUANALYYSI

Olen koko prosessin ajan miettinyt, että jotain erittäin tärkeää jää sanomatta, mikäli en työstä suunnittelemaani projektia juuri nyt. Kaikki asiat ovat johdattaneet tähän pisteeseen. Abstraktit ajatukset ja lauseet konkretisoituvat kuviksi ja teksteiksi. Prosessi on haasteellinen, mutta sitäkin kehittävämpi ja omaa minuutta sekä taiteilijuutta avaava. Asioita pohtiessani ja niistä kirjoittaessani on kaikki ollut terapeutista sekä selventävää. Pitkälti kaikki johtopäätökset ovat olleet omissa käsissäni, mutta se, että edes mietin niitä ja nostan ne esiin, on ollut muutosta aiheuttavaa, halua kohdata muutosta. Asiat täytyy nähdä, jotta niitä voi muuttaa.

Minussa aina ollut ja oleva, on luovuus. Tietynlainen pysyväistila, joka on ohjannut, auttanut, korjannut ja pelastanut. Kun epäilin itseäni sekä taiteilijuutta minussa, on luovuus sitonut minut ympäröivään maailmaan tilanteisiin mukautuvaisena tilana. Olenkin ehkä liian paljon keskittynyt elämäni aikana omaan luovuudentilani tuomaan suojaan uuden ja erilaisen edessä. Tämä johtune juuri oman suuntani etsimisestä ja sen itseäni tyydyttävällä tavalla löytäessäni, huomaan saavani myös minua ympäröivästä taiteesta enemmän. ”Taiteesta nauttimiseen tarvitaan mahdollisuus virittäytyä aktiiviseen ja vastaanottavaan vuorovaikutukseen taiteen kanssa vapaana kiireistä, huolehtimisesta ja muusta kamppailusta. Vuorovaikutus taiteen kanssa ei toki vaadi täydellistä irrottautumista ympäröivästä todellisuudesta, mutta siihen tarvitaan luomiselle ja vastaanottamiselle sovelias mielentila”. (Johannes Lehtonen 2011, 64.). Tuon kiireen ja huolehtimisen luoma stressitila on juuri se hengetön tila, joka on tukahduttanut taiteilijuuteni luovuuden tiloja ja näin ollen luovuus on kanavoitunut muuhun hyötykäyttöön. Pohdintojeni tuloksena olen tiedostanut luovuuden ja taiteuden vastaanottamiselle tarvittavan tärkeän mielentilan. Tunnistaessani mielentilan sekä myös sen tarpeen, ymmärrän taiteilijuuteni vaatimat tarpeet. ”Taide syntyy ihmiselämän ytimessä ja on osa sitä. Kun ihmisyyttä syntyy, syntyy myös taidetta. Ihmiselle ominainen elämänmuoto, johon taide sisältyy, ihmisen inhimillisyys ja psyykinen ominaislaatu saavat kaikki alkunsa yhteisestä lähteestä. Prosessit, jotka luovat ihmismieltä ja hahmottavat siitä kuvaa, sitovat ihmisen ja hänen maailmansa yhteen”. (Lehtonen 2011, 64.)

Psykologian professorina ja kirjailijana toimineen Tor-Björn Hägglundin mukaan luova suhtautuminen tarkoittaa kykyä työstää vastoinkäymisiä sekä mielensisäisesti että toisen kanssa, kykyä luopua suremalla menetyksiä ja lopuksi luoda jotain uutta menetetyin tilalle (Kirsi Huttula 2011, 83; Tor-Björn Hägglund 2000, 1984). Sigmund Freud ajatteli taiteilijan löytävän tiensä takaisin realiteetteihin hyödyntämällä taitoaan muovata fantasioitaan uudennlaisiksi totuuksiksi, joita arvostetaan kallisarvoisina todellisuuden reflektioina. Tämän kautta hänestä tulee eräällä tavalla sankari, kuningas, luoja tai se suosikki, joka hän toivoo olevansa – kulkematta pitkää ja mutkikasta polkua, jota todellisten muutosten tekeminen ulkoisessa maailmassa olisi edellyttänyt. (Huttula 2011, 84; Sigmund Freud 1911.). Aina ei tarvita ohjausta mutkikkaalla polulla, toivotun lopputuloksen tuottama mielihyvä riittää. Toivoin, ja olen se luoja ja sankari.

5 POHDINTA, LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI

Kokonaisuus, jonka tässä olen esittänyt, poikkeaa jonkin verran alkuperäisestä ajatuksestani. Alussa ajattelin enemmän pohtivani lapsuuteni ja nuoruuteni aikaisia tapahtumia. Niitä kuitenkin miettiessäni ja sanoiksi pukiessani huomasin negatiivisuuden hiipivän ajatuksiini ja näin ollen menetin objektiivisen katsantokannan aiheeseen. Mietin mitä siitä saan, jos tuon julki kaikki ajatukseni yksin ilman toista katsantoa tapahtumista. Tunnenko itseni paremmaksi? Olenko saanut viimeisen sanan kuvitteellisessa keskustelussa? Voin kertoa vain sen, miltä minusta tuntuu ja mitkä lapsuuteni ja nuoruuteni tapahtumat ja asiat olivat minulle olennaisia minuuteni ja taiteilijuuteni kannalta. Mitkä itse tunnen tärkeiksi. Muistuttaen itseäni, että tarinan kannalta tärkeät henkilöt kuuluvat suuriin ikäluokkiin, sodassa eläneiden jälkeläisiin.

Ihmettelin lapsena aina isovanhempieni viileän neutraalia reagoimista olemassaolooni. He eivät koskaan suuttuneet, eivät osoittaneet suuremmin rakkauttaan. Kaikkien vuosien jälkeen kuulin televisiosta sattumalta keskustelun sodan keskellä eläneiden ihmisten monien menetysten kautta tunteettomuuteen pakottavasta tilanteesta. Isoisältäni kuoli sodassa kolme veljeä, enkä edes tiedä mahdollisista ystäväistä, naapureista tai kauemmista sukulaisista, itse hän oli sodassa 18-vuotias. Sitä menetyksen tuomaa surua ei voi edes käsittää. Kuitenkin tämä sama ihminen oli 7-vuotiaan kanssa huolissaan sammakonkudusta, joka salaojituksia tehtäessä olisi jäänyt mudan ja soran alle. Yhdessä keräsimme sammakonkudun ämpäriin ja kannoimme toiseen ojaan turvaan, kauas työn alle joutuvista ojista. Ehkä sodassa koettu menetettyjen määrä vahvisti toisilla entisestään arvostusta kaikkea ympärillä olevaa elämää kohtaan, sen ihmiselle vähäpätöisestä roolista huolimatta.

Elämässä koetut pettymykset ja petetyt lupaukset saavat helposti katkeroitumaan. Se on myrkkyä elämälle. Olen paljon miettinyt ihmisen negatiivisia tunteita ja niiden vaikutusta elettyyn elämään. Ne kahlitsevat ja pysäyttävät. Se on peloistani suurin - ympäröivän negatiivisuuden lamauttavuus. Se ei luo, ei rakenna, ei ymmärrä. Olen nähnyt, mitä se ihmiselle tekee ja sen, kuinka siitä ei pääse irti. Helposti taipuu katkeruuteen ja jopa vihaan, tietämättä välttämättä ollenkaan asian kaikkia osa-alueita. Ihminen niin helposti vihaa sitä, mitä ei tunne. Miten käy siis Luonnon? Sen, jota monikaan ihminen ei enää tunne. Onko se pelastamisen arvoinen? Tietäessämme sen, että tarvitsemme suunnattomasti suuremmat ämpärit, olisi onnistuminen sen pelastamisessa sitäkin palkitsevampaa.

Tulevaisuutta miettiessäni ajatus väkisin harhailee myös menneisyyteen. Ihmismieli pakottaa miettimään, miksi joku asia tapahtuu nyt eikä esimerkiksi vuosia aiemmin. Mieleni poukkoilee niin aiemmissa valinnoissani kuin myös nykyisissä. Kuvataiteilijaksi opiskellessani valitsin erikoistumisalakseni grafiikan, tätä kuitenkin koskaan valmistumiseni jälkeen tekemättä. En ole tuntenut niin suurta tarvettakaan sen tekemiseen. Kuitenkaan itse taiteen tekemisestä ei minulla ole koskaan tullut mieleen olla sitä tekemättä. Olenkin paljon vuosien varrella miettinyt silloisia valintojani ja ovatko ne olleet ratkaisevia asioiden kulkuun. Vaikka olen tuntenut usein jääneeni graafikkona tietynlaiseen vankeuteen tarkkaa viivaa kohtaan, olen kuitenkin nyt huomannut itsensäni ylpeyttä sen viivan varmuuteen. Tätä varmuutta olen nyt siirtämässä toisaalle,

tuntematta uudesta epävarmuutta tai heikkoutta. Koen saaneenikin hyvän alun taiteilijuuteeni juuri tästä viivasta. Tulevaisuuden työni tulevat olemaan jotain muuta kuin piirroksia, viivan silti ollessa vahvasti niissä läsnä. Tästä esimerkkinä myös toteutetut maalaukset (nähtävissä alla) sekä lähitulevaisuuden täyttävät kangas- ja paperiveistokset.

Kuva 8. Akryyli ja öljy, ”Juurilla” kevät 2017

Kuva 9. Akryyli ja öljy, ”Matkantekijä” kevät 2017

Kuva 10. Akryyli ja öljy, ”Piilosilla” kevät 2017

LÄHTEET

Pitkänen-Walter, Tarja 2006. Tyhjästä aistimukseen ja haluun s. 20. Teoksesta Liian haurasta kuvaksi- maalauksen aistisuudesta, Tarja Pitkänen-Walter, Gummerus, Helsinki.

Siltala, Pirkko 2006. Kuvallista ja sanallista kannattelua- taiteilijan ja instituutioiden vaikutuksesta: Pirkko Siltalan haastattelu marraskuussa 2001. Teoksessa Liian haurasta kuvaksi -maalauksen aistisuudesta s.30, Tarja Pitkänen-Walter, Gummerus, Helsinki.

Wegelius, Christopher 2003. Menetetty yhteys s 21-23. Teoksesta Hevosen käsittely ja käyttäytyminen, Virpi Nieminen, Art House Oy WS Bookwell, 2003, Helsinki

Nieminen, Virpi 2003. Hevosen käyttäytymiseen vaikuttavat tekijät s 40 ja 52. Teoksesta Hevosen käsittely ja käyttäytyminen, Virpi Nieminen, Art House Oy WS Bookwell, 2003, Helsinki

Lucie-Smith, Edward 1998. Zoo Animals in art, s 6-7, 332. First published in the United Kingdom, printed and bound in Hong Kong, Edward Lucie-Smith, The Ivy Press Limited, 1998, East Sussex UK

Hägglund, Tor-Björn 2000, 1984. Psykoanalyttisiä näkökulmia luovuuteen, teoksesta Taidepsykoterapia psykoanalyttinen näkökulma, Kirsi Huttula, 83, 2011. Mervi Leijala-Marttila; Kirsi Huttula (toim.) Bookwell Oy, Porvoo 2011

Freud, Sigmund 1911. Psykoanalyttisiä näkökulmia luovuuteen, teoksesta Taidepsykoterapia psykoanalyttinen näkökulma, Kirsi Huttula, 84, 2011. Mervi Leijala-Marttila; Kirsi Huttula (toim.) Bookwell Oy, Porvoo 2011

Lehtonen, Johannes 2011. Mielen matriisi ja tietoisuuden taitellinen ulottuvuus, teoksesta Taidepsykoterapia psykoanalyttinen näkökulma, 64. Mervi Leijala-Marttila; Kirsi Huttula (toim.) Bookwell Oy, Porvoo 2011

Anttila, Pirkko 2005. Luovien alojen tutkimuksen haasteet, teoksesta Ilmaisui, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta, Pirkko Anttila, 11-12, 2005. Pirkko Anttila, AKATIIMI Oy, Hamina 2005

Sava, Inkeri 1998. Luovien alojen tutkimuksen haasteet. Teoksessa Ilmaisui, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta, Pirkko Anttila, 11-12, 2005. Pirkko Anttila, AKATIIMI Oy, Hamina 2005

Kiljunen, Satu 2001. Luovien alojen tutkimuksen haasteet. Teoksessa: Ilmaisui, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta, Pirkko Anttila, 11-12, 2005. Pirkko Anttila, AKATIIMI Oy, Hamina 2005

Hämäläinen, S. 2003. Luovien alojen tutkimuksen haasteet. Teoksessa: Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta, Pirkko Anttila, 11-12, 2005. Pirkko Anttila, AKATIIMI Oy, Hamina 2005

Topelius, Zacharias 1899. Luonnonkirja ala-alkeiskoulun tarpeiksi. Zacharias Topelius (kirjoitti, suomennos), 23. Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapainon osakeyhtiö (kahdestoista painos, 1:n painos 1860), Helsinki 1899

Attenborough, David 1992. Vaarallinen seikkailu Eläinten käyttäytyminen luonnossa, suomennos Irma Rostedt, Helsingin kustannusosakeyhtiö Otava. Alkuperäinen nimi The Trials of Life – A Natural History of Animal Behaviour, David Attenborough 1992, 174. William Collins Sons & Co. Ltd., Glasgow 1992

Millan, Cesar 2006. Koirakuiskaaja Opi ymmärtämään koiraasi ja korjaamaan sen tavallisimmat käytösongelmat, Cesar Millan ja Melissa Jo Peltier 2006, 143. Suomentanut Anna Multanen, Alkuperäinen teos CESAR'S WAY – The natural, Everyday Guide to Understanding & Correcting Common Dog Problems, United States in 2006 by Harmony Books. Kariston Kirjapaino Oy Hämeenlinna 2008

Valittujen Palojen kokoama kooste Eläinmaailman vuosi, perustuu teokseen The Wildlife Year, jonka on julkaissut The Reader's Digest Association, Lontoo 1991. Oy Valitut Palat, toim. Rainer Palmunen, suomennos ja asiatarkastus: Anne Petäinen, Juha Valste, Markku Varjo, Tammer-Linkki Oy, Tampere 1993

Latomaa, Timo 2005. Yleistäminen, tutkimuksen luotettavuus ja väitteiden uskottavuus ymmärtävässä psykologiassa, 80. Teoksessa Kokemuksen tutkimus Merkintä – tulkinta – ymmärtäminen, Timo Latomaa; Juha Perttula, Dialogia Oy, Gutenberg AS, Tartu 2005

Reenkola, Turo 1983. Minän psykologian peruskäsitteet. Teoksessa Minän synty ja kehitys, 49. Risto Vuorinen, WSOY – kirjapainoyksikkö, Porvoo 1998

Vuorinen, Risto 1998. Minän psykologian peruskäsitteet. Teoksessa Minän synty ja kehitys, 49-55. Risto Vuorinen, WSOY – kirjapainoyksikkö, Porvoo 1998

Vuorinen, Risto 1998. Minän psykologian peruskäsitteet. Teoksessa Minän synty ja kehitys, 56. Risto Vuorinen, WSOY – kirjapainoyksikkö, Porvoo 1998

Tuunala, Eliisa 1995b. Minän psykologian peruskäsitteet. Teoksessa Minän synty ja kehitys, 56. Risto Vuorinen, WSOY – kirjapainoyksikkö, Porvoo 1998

Freud, Sigmund 1923. Minän psykologian peruskäsitteet. Teoksessa Minän synty ja kehitys, 56. Risto Vuorinen, WSOY – kirjapainoyksikkö, Porvoo 1998

Välimäki, Susanna; Torvinen, Juha 2014. Ympäristö, ihminen ja eko-apokalypsi miten nykytaide kuuntelee luontoa? 19.01.2017 <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1726978>, Lähikuva 1/2014

Kaitavuori, Kaija 2008. Kuinka katsoa kuvaa ”Mitä tää kuva esittää?”, Kiasma-lehti Nro 37 vol 11, 2008. 17.01.2017 www.kiasma.fi

Crawford, Donald 1983. The Journal of Aesthetics and Art Criticism, Nature an Art: Some Dialectical Relationships, s 49, Vol 42 no 1. Donald Crawford, Published by Wiley, 1983. 13.01.2017 <http://www.jstor.org/stable/429946>

Gustafsson, Laura 2013. Ote blogista toistenhistoria.blogspot.fi Merkittävät eläimet, Laura Gustafsson 2013. 19.01.2017 toistenhistoria.blogspot.fi/2013/05/merkittavat-elaimet.html?m=1

Räsänen, Marjo 2006. Artikkelista Kokemuksellisuus taiteen ymmärtämisessä. Teoksesta Väline vai itseisarvo? Taiteen avulla, taidetta varten ja taiteeseen. Teoksessa K. Kettunen, M. Hiltunen, S. Laitinen & M. Rastas (toim.) Kuvien keskellä s 11-24. Marjo Räsänen, Keuruu: Otavan Kirjapaino. Mari Rantakare s 1 (s 212), Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, 2008. 17.01.2017 sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pdf/rantakare.pdf

Venkula, Jaana 2003. Artikkelista Kokemuksellisuus taiteen ymmärtämisessä, Mari Rantakare 2004. Teoksesta Taiteen välttämättömyydestä, Jaana Venkula s 45. MUST, Kirjapaja Oy, Gummerus, Jyväskylä. Mari Rantakare s 1 (s 212), Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, 2008. 17.01.2017 sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pdf/rantakare.pdf

LIITE 1

LIITE 2

